LITERATURA · ARTS · INFORMACIÓ

PONT BLAU

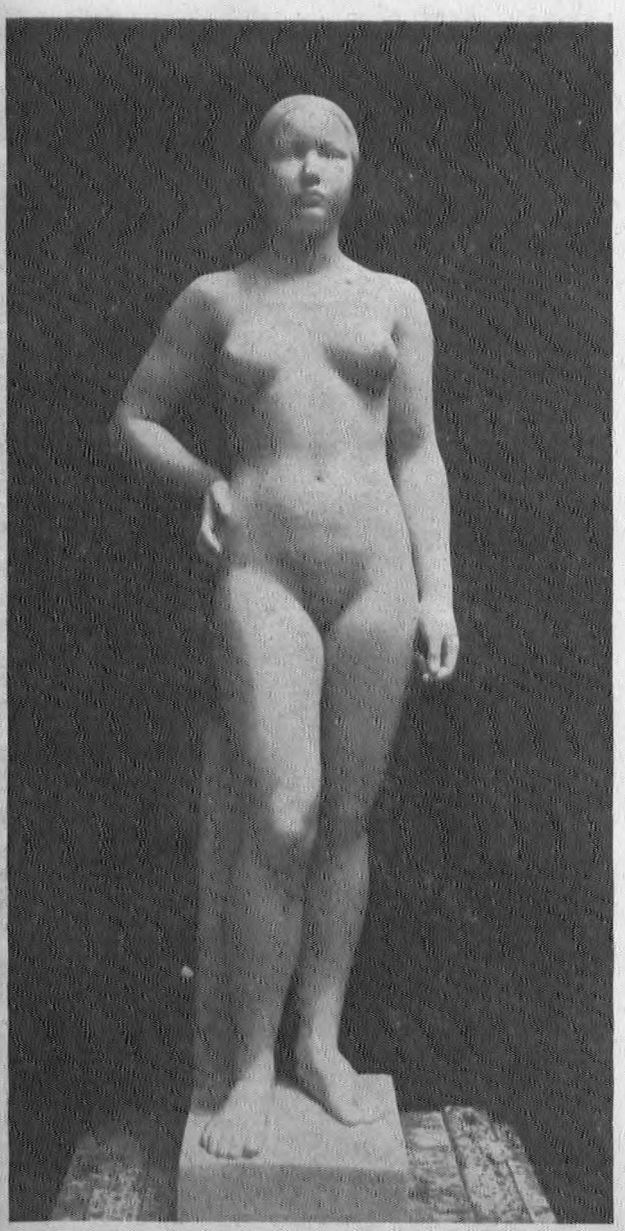

95

SETEMBRE

1960

S U M A R I

Joventut, marbre, de J CLARÀ . . . . . Portada
Editorial. 281
Gent de mar, per ANTONI ROVIRA I VIRGILI 282
A començaments del segle IX. . ., d'ANTONI DE CAPMANY 283
Tròpic asfaltat, per ODÓ HURTADO 284
El senyor Moragas, per A. BLADÉ DESUMVILA . . . 285
Joaquim Ruyra, per DOMÈNEC GUANSÉ 288
Desolació, de JOAN ALCOVER 291
Cogitacions pedagògiques, per HUMBERT PARDELLANS 292

INFORMACIÓ I COMENTARIS

Un panorama de la història catalana
Els Virreis de Catalunya, *de Joan Reglà*, per MANUEL GALÉS 294
La lliçó política i social del vuitcents, per MIQUEL FERRER 296
Recensions, per A. BLADÉ DESUMVILA 304
La Societat Catalana d'Estudis Internacionals . . . 304
Frederic Culí i Verdaguer, per MANUEL ALCÀNTARA I GUSART 306
Catalanisme i política 307
Noticiari. 308

Subscripció: Mèxic, un any . . 30.00 pesos mex.
Un número . . . . . 3.50 pesos mex.
Fora de Mèxic . . 3.00 Dls.

Avui, 15 de setembre del 1960, s'escau el sesquicentenari del "Grito de Dolores", amb el qual s'inicià l'aixecament dels mexicans, acabdillats per Miguel Hidalgo, contra l'opressió espanyola. Aquest aixecament es va produir, simultàniament, o amb diferència de pocs anys, a gairebé totes les colònies espanyoles d'Amèrica, perquè els nadius, de raça indígena o descendents d'espanyols, s'havien cansat de l'estat de submissió en què els tenia la metròpolis; i fou propiciat, de dues maneres, per França. En primer lloc, les idees emancipadores dels dirigents de l'aixecament s'inspiraven en gran part en el pensament de la Revolució francesa; en segon lloc, la invasió d'Espanya pels exèrcits napoleònics dificultà i afeblí l'administració espanyola a les colònies, que pogueren alliberar-se'n amb menys sacrificis dels que els hauria calgut en altres circumstàncies.

El fet que la conquesta i la colonització d'Amèrica hagués estat reservada exclusivament a la Corona de Castella i n'haguessin estat exclosos els homes de la Corona d'Aragó, manté els catalans, històricament i com a poble, al marge de les acusacions que els americans tinguin dret a fer a la vella metròpolis. Els catalans sofrícm — i sofrim encara — una submissió semblant. I quan la submissió s'ha fet insuportable per a molts, ha estat una veritable bona astrugància que Mèxic aconseguís, al seu dia, una llibertat que el destí ha negat a Catalunya. Si Catalunya, com a poble, pateix l'opressió que en altres temps va patir Mèxic, milers dels seus ciutadans gaudeixen avui, en terres de Mèxic, d'una llibertat individual desconeguda a Catalunya, gràcies a la generositat d'aquest poble que es complau a deixar participar de la seva sort els homes d'arreu del món que, fugitius d'un fat advers, hi vénen cercant refer les seves vides en un ambient de llibertat i de solidaritat humana.

Quan Mèxic s'alliberava de l'opressió espanyola, Catalunya, iniciada l'evolució que havia de conduir-la al desvetllament de la seva consciència nacional, lluitava amb els altres pobles peninsulars contra la invasió dels francesos. Els catalans no tenien, l'any 1810, idea que s'hagués iniciat aquella evolució que avui contemplem amb perspectiva històrica. Estaven ja en acció els elements que havien de provocar la Renaixença catalana, però les generacions en vida i en acció el 1810 estaven lluny de tenir consciència de la seva veritable nacionalitat i de creure que la sort del seu poble pogués ser pariona a la de Mèxic — a diferència de les generacions en vida el 1898, que, ja en plena Renaixença política, van veure un paral·lel entre Catalunya i els pobles que aleshores s'emancipaven de la tutela espanyola.

Avui, transcorreguts cent cinquanta anys, Catalunya segueix essent un poble sotmès; però els catalans tenen avui una consciència nacional clara i definida, i s'esforcen per mantenir la personalitat de Catalunya i per aconseguir-ne la llibertat. Mèxic ha fet un bon ús dels seus cent cinquanta anys d'independència i gràcies a la seva prosperitat i al seu sentit hospitalari, repetim, milers de catalans que van lluitar contra la tirania espanyola amb un esperit similar al dels seguidors de Miguel Hidalgo, hi han trobat un acolliment solidari, que bastaria perquè ens associéssim, per simple agraïment, a la joia del poble mexicà en aquest aniversari gloriós, si altres raons d'afinitat no ens induïssin, també, a l'associació.

GENT DE MAR

Per ANTONI ROVIRA I VIRGILI

QUAN TRACTEU amb gent de mar i arribeu a conèixer-la, teniu la impressió molt clara que aquella gent és d'una altra mena. L'ofici marítim ha emmollat fortament l'ànima de pescadors i mariners. En els pescadors, l'ofici remunta dels fills als pares, als avis, als besavis, i va més enllà que els records dels vivents. Les famílies dels pescadors són les més fidels a la tradició de l'ofici ancestral. La veu de la mar actua damunt d'elles més imperativament encara que la veu de la terra damunt les famílies de la pagesia. En cada platja podreu trobar els representants de llargues dinasties de pescadors.

Dins l'ànima de la gent marinera, les virtuts i els defectes humans apareixen en una proporció i una combinació característiques. Comparant un pescador i un pagès, us adonareu que formen, potser, les dues menes de gent més dissemblants en la raça dels homes. La docilitat del pescador contrasta amb l'aspror del pagès. En la gent de mar no trobeu gaire l'egoisme, la malfiança, l'astúcia i la sornegueria que tant abunden a la muntanya i al camp. Les passions de l'home de la mar són generalment menys violentes i més callades; però heu de témer els seus esclats.

Mentre que el pagès és positivista, particularista, amic de les coses concretes i tangibles, el pescador, acostumat a l'amplitud i a la monotonia dels horitzons marins, és generalitzador i viu en una vaguetat de somni, com diluït en les immensitats que el volten.

El pagès és home de comptes clars, que estima el guany segur i les coses conegudes; ell conrea tot l'any la mateixa terra ben aprofitada, i camina cada dia pels mateixos vells camins. El pescador té la seva paga en las parts alíquotes que contínuament varien, segons l'atzar del cop de xarxa; ell solca la mar lliure per camins d'aigua cada dia diferents, on l'únic senyal del pas és l'estela moridora.

El tracte amb els pescadors fa néixer una gran simpatia per aquesta gent que viu una mica allunyada del món, entre el perill i l'esperança. Als pescadors els plau el parlar d'ells i de llur feina; els plau de contar les peripècies de l'ofici, els episodis feliços o dramàtics de llur vida, les anècdotes del viure quotidià. Sovint cauen en un llarg mutisme contemplatiu o reflexiu; altres vegades es posen a parlar abundantment, amb paraula premiosa, però pintoresca, i diuen frases justes i fan imatges poètiques amb molta imaginació.

Mentre que el pagès té tendència a filosofar, el pescador té tendència a poetitzar. La gent de terra estudia els fets. La gent de platja s'atura en la vaga contemplació enlluernada del rostre de la mar. El pescador és un infant tota sa vida; el pagès ja és vell en la seva joventut. Els defectes i les virtuts de l'un i de l'altre corresponen aproximadament a aquesta distinció psicològica.

Conèixer la terra és una obligació moral que tots tenim. Conèixer els homes que la poblen és una altra obligació de la mateixa mena. I si és bo de travessar els nostres camps i de pujar a les muntanyes nostres, és bo també de baixar fins a les platges i d'entrar mar endins, a l'ombra d'una vela que batega com un cor.

No hi ha en les dues grans blavors — mar i cel — portes ni fites, i les naus ambicioses poden anar endins sempre. L'atracció del més enllà crida l'home. I si una vegada el crit es prou fort per desvetllar-lo i encendre'l d'ambició, veureu que en el pal mestre de la nau apareix la bandera d'aventura.

*

Ja s'ha fet fosc damunt la mar i damunt el camp. Nit estelada, amb una lleu boirina

que atenua les lluïssors dels estels. A l'occident, la darrera claror del sol post encara marca en el cel la silueta de la ciutat alta de Tarragona.

De sobte ens hem girat, i hem vist, sota nostre, la mar constel·lada de llums. Són les barques que fan la pesca a l'encesa. Oh, el bell espectable! Ni la nit de lluna — clàssica i romàntica —, ni la celístia en la muntanya, ni les fogueres de Sant Joan damunt els turons, ni les lluminàries de festa, no tenen l'encís d'aquesta visió nocturna. S'esvaeixen les barques, i només queden els llums. Són els fanals de la mar.

Si voleu tenir la sensació d'un estat entre la vetlla i el somni, asseieu-vos, una d'aquestes nits, davant la mar que té els seus fanals encesos. L'aigua s'ha endormit. Els llums, en múltiples rengleres, resten fixos. Hi ha una renglera de llums — avançada d'estels — que és molt prop, a l'entrada de la petita badia. Són cinc fanals de claror viva i blanca. Llur resplendor il·lumina l'aigua llisa, i aleshores comproveu, pel bellugeig de la franja argentada, que la mar, adormida i tot, palpita.

Els vostres ulls són oberts, àvids de l'espectacle. Però us sentiu assaltats per una volior de records llunyans, potser de la vostra infància, potser de més enrera, de les vides dels avantpassats. La claror dels fanals us ha entrat tan endins, que us ha arribat a les fondàries de l'ànima. I els records que hi estaven ajocats anys i anys, s'alcen al conjur de la llum subtil. No sabíeu que hi fossin; no esteu segurs si són ben bé vostres. Quan els voleu precisar i identificar, ja han fugit, com les fantasmes.

Però davant vostre encara veieu els fanals, immòbils. Us imagineu que són els fanals d'una ciutat que hi ha en una illa pujada miraculosament de sota l'aigua, enmig del silenci nocturn. No penseu en les barques, ni en els pescadors, ni en las xarxes parades. La vostra imaginació, en lloc de reconstituir l'escena real que al voltant dels llums es descabdella, llisca pels pendents de la fantasia, fa callar el judici — que és el crític de l'esperit humà — i es complau a bastir visions incoherents, en les quals es barregen les reminiscències boiroses i els desigs pregons. ¿No és aquest mateix el mecanisme dels somnis?

En la nit, els llums de l'aigua són ulls insistents que xuclen els ulls nostres i l'ànima nostra . . . Ens alcem, per fugir de l'obsessió. Adéu, fanals de la mar, evocadors de records perduts, suscitadors de merevelloses fantasies! Estem segurs que aquesta nit, quan dormirem dins la cambra negra, us encendreu per a nosaltres sols, i somniant us tornarem a veure, oh fanals màgics!

Ulls oberts o ulls tancats, tot és el mateix somni.

A començaments del segle IX ja trobem que Catalunya, en el litoral reconquerit als moros, tenia marina pròpia per a defensar-se i àdhuc per a atacar aquells cruels enemics. Cap allà l'any 813, Ermengau o Ermengol, comte d'Empúries, aparellà en els seus estats un estol que va eixir a l'encontre d'una esquadra de sarraïns espanyols que tornava de piratejar per les mars de Còrsega i la qual ell va vèncer després d'un porfidiós combat al canal de les illes Balears, capturant a l'enemic vuit naus que duien a bord més de cinc-cents captius corsos. A mitjan segle XI, el comte de Barcelona Ramon Berenguer II estableix, en l'usatge Omnes quippe naves, *el dret de protecció i salconduit a totes les naus que entraven o eixien d'aquesta ciutat, i la salvaguarda del príncep des del cap de Creus fins al port de Salou — no hem trobat que Tarragona en tota la baixa Edad Mitjana fos cercada per a abric o ancoratge —. Aquests principis de civilització a l'alba del nostre comerç, que gairebé a tot arreu era cohibit per les preocupacions del govern feudal, obriran el port de Barcelona i tota la costa del comtat a la navegació domèstica, que degué créixer sensiblement.* — ANTONI DE CAPMANY.

TRÒPIC ASFALTAT

Per Odó HURTADO

Al tròpic, que és una zona immensa al voltant del món, en la qual hi ha mars i deserts, boscos impenetrables, selves pantanoses, rius adormits i platges que no s'acaben mai, hi ha també, escampades com una erupció, unes taques. Són una mena de malaltia. Unes plaques com esquitxos, infinitament petites en la immensitat.

Aquestes plaques, com les cintes ondulants que les lliguen entre elles i amb el món, són diferents de la resta del tròpic: estan asfaltades.

Són les viles i les ciutats que ha fet l'home i en les quals un gruix minúscul de ciment o d'asfalt fa possible la vida de la civilització, perquè la nosa, al tròpic, el malestar, no ve de dalt, de la calor del sol, contra la qual hi ha defensa, sinó de baix, de la proliferació de vida que la calor crea i afavoreix.

Has d'anar amb compte, perquè si et distreus, si dónes un sol pas més enllà de la placa, ja poses el peu al tròpic autèntic, el de debò, i això pot passar tant si t'esgarries pel barris extrems, sovint miserables, de les viles, on la frontera entre l'asfalt i la natura és poc precisa, o passant a l'altra banda de la línia ben dibuixada de la carretera.

Però si ets prudent, si no tens curiositats excessives ni atreviments d'aventurer, l'asfalt et protegeix, t'acompanya, et dóna aigua corrent i llum elèctrica, whisky, restaurants, barberies, ventiladors, hotels amb aire acondicionat, regles de trànsit i turistes americanes.

La diferència, l'enorme diferència és una crosta d'asfalt. Quasi res. Una pel·lícula fina d'aquesta matèria dura, hostil, antivida, que et porta com una safata i t'aïlla dels perills de l'ambient.

Perquè el tròpic no té pietat. La selva se't menja, la calor t'ofega, les bèsties t'ataquen i et piquen, les plantes et punxen i si els arbres et donen ombra també fomenten l'esgarrifosa humanitat de la selva, tan plena de vida, visible o no, que sembla vida ella mateixa.

Però si el tròpic natura és inclement, la revenja del tròpic asfalt es decisiva. Encara que siguin molts els casos en què la selva ha fet desaparèixer vianants atrevits i es compten per centenars els missioners esmorzats no se sap per qui, tu pots posar els peus fora de l'asfalt i sortir-ne amb vida. En canvi les bèsties que habiten les humitats o les pedres resseques, estan fatalment condemnades a mort si s'aventuren damunt de l'asfalt. Ja no parlem de les bèsties grosses. L'aranya peluda, la serp verinosa, l'escorpí, el mosquit irritant, la papallona monstruosa i fins el microbi, l'ameba i el virus si passen la frontera de l'asfalt són víctimes de la persecució més feroç, de l'odi més implacable. Sabates, DDT, antibiòtics i escombres, moguts pel talent i la freda crueltat de l'home, s'organitzen en una lluita d'extermini. En la defensa del confort adquirit, el tròpic asfaltat és inexorable. Molt més cruel perquè sap. Perquè disposa de la intel·ligència amb tota la seva despietada superioritat damunt de l'instint.

L'home, en aquelles latituds, viu sotmès al tròpic. Dominat, gairebé vençut. Només pot prendre la revenja damunt de les diminutes plaques del tròpic asfaltat.

Quan passes pel ciment de la carretera, el pots veure, l'home, en el tròpic de debò. Viu en unes barraques que sols tenen sostre, dorm en unes hamaques que l'enlairen uns centímetres del terra perillós. Menja el que pot i fa unes criatures poc esveltes que el tròpic devora a centenars. Només arriben a grans els supervivents de la batalla desigual.

En canvi, en l'asfalt, és l'home qui domina el tròpic. La vida hi es relativament amable i molt semblant a la d'altres regions

del món. Els nens van a escola. Les dones enganyen el marit. Tots suen. Tots van en mànegues de camisa. Però tenen il·lusions, enveges, ambicions. El diner ha recuperat el poder que havia perdut al desert o a la selva. I hi ha qui treballa.

No cal que treballin tots, perquè el clima damunt de l'asfalt ajuda a viure. A Dinamarca no hi ha pobres perquè fa segles que es moriren tots de fred. Al tròpic asfaltat trobes gent que ni ella sap de què viu. És una vida que causa una certa enveja a flor de pell al turista que sap que en arribar a casa ha de tornar a la lluita.

I tot el que té de món occidental, aquella mena de vida, s'aguanta i viu, només gràcies a la petita crosta, fina, insignificant, de ciment o d'asfalt.

EL SENYOR MORAGAS

Per A. BLADÉ DESUMVILA

Comentant l'anada, l'hivern passat, de la coral barcelonina «Sant Jordi» a Alemanya i al nord de França, el senyor Andreu A. Artís escriu a *Destino* (23-I-60):

> «Tret d'una o de dues ciutats, la coral "Sant Jordi" ha tingut la grata sorpresa de trobar sempre entre el públic algun català que no podia reprimir les llàgrimes en sentir *El noi de la mare* o *Desembre congelat*. A Estrasburg la sorpresa fou més gran ja que el commogut català de torn era una personalitat que havia comptat molt en la vida musical barcelonina d'altres temps: Rafael Moragas, el cèlebre "Moraguetes".»

Del senyor Moragas, molt car amic meu, feia molt de temps que no en sabia res. Ja voreja la vuitantena i encara es commou, oh joveníssim professor d'entusiasme! A tan bona notícia em plau d'afegir-hi algunes de les impressions que el record del bon company d'exili a Montpeller m'ha fet escriure, ací a Mèxic, en testimoniatge d'afecte i de fidelitat.

*

A Barcelona, abans de la guerra — la nostra —, el senyor Rafael Moragas gaudia, efectivament, d'un ben guanyat renom. I avui encara, després de tants anys, molts dels seus contemporanis — més que més si són afeccionats a la música — el recorden amb una gran simpatia. No debades es tracta d'un home que va consagrar bona part de la seva vida a estudiar l'art dels sons i que fou director artístic del teatre del Liceu durant més d'un quart de segle.

Escriptor, conferenciant, filòsof (a la seva manera), crític literari i, sobretot, crític musical, el senyor Moragas és una personalitat important i el seu nom comptarà en la història de la cultura catalana moderna.

Havent viscut sempre, d'altra banda, sota el signe de l'Anècdota, per dir-ho emfàticament, com ell ho diria, ha fet honor no solament a la seva època, profusa en bons mots, sinó a tota una família espiritual — la dels «singulars anecdòtics» — a la qual pertanyen els Peius Gener, els Albert Llanes, els Rossinyol, i els Pujols, per no citar més que els caps de brot de la irònica parentela.

A mi, fou justament Francesc Pujols qui va fer-me conèixer el senyor Rafael Moragas una tarda montpellerenca en els primers dies del 1940. Abans, però, ja me l'havia pintat amb paraules definitives.

— És un home — digué el senyor Pujols — d'una gran sensibilitat, per bé que això sigui difícil d'endevinar a primera vista degut al seu aspecte deixat i a la seva cara escandalosa. Ell se'n defensa amb un tret d'*esprit*, com diuen ací a França. «Jo no sóc grec — afirma sovint —, jo sóc cismàtic grec!» Home graciós, doncs, és també un recull vivent i ambulant d'anècdotes, pròpies i dels altres. En sap tantes com jo i encara més. Té una memòria prodigiosa, de tal manera que toca al piano, sense pa-

per, toda la música que s'ha escrit durant segles, la bona i la dolenta, la que li agrada i la que no li agrada. Encara que ell hagi aspirat a fer-se un nom en la literatura (ara, fins i tot, escriu drames i comèdies) no crec que sigui un gran literat. En canvi, en el ram de la crítica musical, ha fet, i deixarà, una obra bàsica. Els milers d'articles que ha publicat en els diaris més importants de Catalunya i de la resta de la península, constitueixen no sols l'estudi, força reeixit, de la música catalana, sinó de la música universal. És un gran català i àdhuc catalanista, espiritualment, però la política no li diu res i no ha militat mai en cap partit. Sense renegar de la seva terra, el seu ideal seria una pàtria basada no pas en la geografia ni en la història, sinó en la manera de sentir i de pensar. En raó de la seva cultura i de la seva manca de passió política, els seus judicis sobre Catalunya i els catalans són sempre penetrants i objectius. Per la mateixa raó ha combatut, algun cop, serenament algunes falses valors que certs catalanistes admiren. Sap moltes coses, moltes més de les que alguns — i fins ell mateix — suposen. Un dia, com que ell i vostè lligaran amistat, vostè faci-li preguntes sobre qualsevol qüestió: art, música, literatura, filosofia, història, etc. I ja veurà què en surt. Ara, per a donar-li una idea del seu caràcter, li contaré una anècdota. Moragas i jo som de la mateixa generació (només li porto un any) i amics de la primera jovenesa. Una vegada, a principis del segle, quan tots dos començàvem a sortir de nit, vaig trobar-lo, a les dues o les tres de la matinada, passejant per la Rambla. M'abraçà i després d'explicar-me una història que no recordo, acabà per demanar-me, misteriosament, vint-i-cinc pessetes. «Però, home, Moragas, d'on vols que els tregui, cinc duros en aquesta hora?» I ell, conciliador: «Doncs, deixa'm 35 cèntims!» D'això ja fa quaranta anys, però les seves idees, sobre aqueixa i altres qüestions, resten les mateixes. Sap adaptar-se perquè és un pragmàtic o, com ell diu, un «relativista».

Després, el tracte amb el senyor Moragas em va permetre de comprovar que la pintura del senyor Pujols era una imatge de la realitat — de la realitat del model.

Ara, entre les meves notes recollides a Montpeller durant els tres anys primers de l'exili, em plau d'exhumar, per de prompte, la següent: «A primera vista, el senyor Moragas dóna una impressió entre teatral i eclesiàstica. Sembla un capellà, vestit de paisà, però no pas dels que fugien i s'amagaven durant la nostra guerra, ni tampoc dels anomenats de missa i olla, o d'escopeta i gos, sinó que fa l'efecte d'un "custos vini", o d'un bibliotecari, supervivent d'una abadia benedictina dels temps de la Revolució francesa. Fe pensar també, per les seves idees, pel seu posat i pel seu hedonisme, en l'"abbé Coignard". Per bé que granat, ningú no li donaria els anys que té a causa del seu aire vivaç i del seu rostre indefinible, de ressuscitat o de bruixot. No gaire alt, porta dignament una panxeta feliç. S'escolta quan parla mentre amplifica amb el gest i amb el joc dels ulls tot el que diu. Té el nas petit i una mica aixafat, els llavis inflats, vibrants, amb les boqueres sempre una mica humides, la mirada maliciosa i les galtes plenes de puntets vermells com acabades de sembrar amb llavor de rave. Riu, quan riu — que no riu gaire —, com un cavall, però saluda i dóna la mà com un cavaller a la manera, possiblement, de d'Artagnan. Només per llegir necessita les ulleres, les quals són petites, humils, arcaïzants i amb una visible tendència a descavalcar. Quan llegeix, el senyor Moragas retroba el seu més venerable aspecte monacal. Amb l'hàbit de sargil, el cordó i les sandàlies, quedaria imponent. Fa uns dies, vaig insinuar-li aqueixa idea i va respondre amb naturalitat — cosa rara: "Ja m'agradaria, ja, perquè ja veu com he d'anar vestit!" La indumentària del senyor Moragas (encara que a l'exili no es pot demanar massa) resta molt per sota, en efecte, d'una persona de la seva qualitat. Ara que fa fred, porta un abric ja molt usat i trist, un bufandí groguenc, de *clochard*, nusat com una corda, i una boina petita i vella que li queda com caiguda de dalt d'un terrat.»

Però el més curiós, tal com el temps m'havia de confirmar, és que aqueixes impressions purament exteriors s'adiuen amb la veritat profunda i complicada de l'ànima moraguiana. Celibatari temperamental, «vo-

catiu», com diria el filòsof de la Torre de les Hores, el senyor Moragas hauria volgut néixer a França a principis del segle XVIII, del qual li plau tot: l'art, les perruques, les casaques, les faldilles de panera, el concepte voluptuós de la vida, el dolç escepticisme i el discret llibertinatge — sobretot el mental — dels enciclopedistes i — per què no dir-ho? — dels reverends. De tal manera que el seu tipus ideal és l'abat Prevost i el seu llibre de capçalera *Manon Lescaut*. També estima, literàriament, *Les liaisons dangereuses* de Choderlos de Laclos. Tot això, si més no, prova els punts que calça.

D'altra banda, un home que, moralment (en la vida pràctica, el senyor Moragas, com ja hem dit, sap, adaptar-se), viu en un segle més aviat pompós i espectacular, ha d'actuar, gairebé per força, teatralment. Alguns, enganyant-s'hi, li han retret el que anomenen «tendència histriònica». Un dia, per exemple, el senyor Màrius Aguilar, parlant amb Francesc Pujols, va dir:

— L'única cosa que m'empipa, d'en Moragas, és la seva mania de fer teatre. Sempre parla «així», engolat, com si es trobés dalt d'un escenari.

— En això no l'encertes — replicà el senyor Pujols — perquè si bé es cert que Moragas fa comèdia sovint, també ho és que la fa sense adonar-se'n. Vull dir que li ve de natural, que és sincer i que sent el «paper». Tu ja saps que el teatre és, essencialment, un art d'imitació. Però Moragas no imita ningú — tret, potser, d'ell mateix. Parla «així», com tu dius, i «així» escriu i es comporta perquè si ho fes d'una altra manera — d'una manera que a tu et semblaria normal — ja no seria Moragas, ni tan sols Moraguetes; seria un quídam qualsevol. Has de comprendre que un home que s'ha passat la vida entre bastidors, bateries, músics, tiples, tenors i barítons, sense comptar els baixos, el teatre i la teatralitat li són consubstancials, una habitud, és a dir una segona naturalesa, per no dir la primera.

Són paraules justes i cal tenir-les en compte. S'hi podria afegir que en altres aspectes de la vida, el senyor Moragas era no solament un pragmàtic, sinó un eclèctic. I aquest descobriment no el dec ara al filòsof sinó al periodista, al senyor Aguilar, el qual solia gastar el terme esmentat, dit en sentit d'elogi. La forma, típicament moraguiana, de conciliar, en un girant d'ulls, una demanda de cinc duros amb una de trentacinc cèntims, és, en efecte, un monument d'eclecticisme — pràctic. I revela molt a favor del sol·licitant. Qui no troba amics protectors, a preus tan discrets, és perquè bada.

Conegut el tarannà, conegudes també les reaccions i les idees, era molt fàcil d'entendre's amb el senyor Moragas i de gaudir de la seva conversa, generalment elevada, i de les seves bones dites. La seva amabilitat — tan gran com la del senyor Pujols — arribà a l'extrem de facilitar-me notes escrites (recordatoris, sobretot, de noms i dates) i de fer-me confidències de caràcter familiar i personal. No dic de caràcter «íntim» perquè seria mentir. En donar-li les gràcies per la seva gentilesa, una vegada, va dir-me amb una modèstia familiarment teatral, o al revés: «No en parlem més. Queda en bones mans!»

Tot plegat era — i és encara — més d'agrair si es pensa que l'amabilitat, a l'exili, no abunda gaire, degut potser a què les circumstàncies, en la nostra època, no han estat tampoc massa amables. A Montpeller, la nostra vida va ser millor del que podíem esperar, però no pas engrescadora ni tan sols normal. Vam passar dies incerts, dies amargs, dies pànics i dies sense pa. Vam passar també els dies «alemanys», els més sinistres, perquè cada jornada semblava la darrera i cada nit premonitòria. D'aquells dies, no en parlaré, però calia evocar-los, mal només sigui una vegada, perquè a contrallum d'altres records més amables, s'hi projecti l'ombra dels catalans fent equilibris sobre la maroma de l'exili amb el paraigua del sofriment, de la por, i fins de la fam, sempre obert. Mentrestant alguns homes encara tenien el coratge de parlar d'art i de filosofia, de la cultura i de la civilització, o sigui de tot allò que, en bona part, havien deixat enrera.

Ara, pensant en Montpeller, el sentiment afectiu no comporta enyorança — en raó d'aquells temps —, tret de la companyia dels bons amics (a molts ja no els veuré mai més) inoblidables, com el senyor Rafael Moragas i Maseras.

Joaquim Ruyra

Per Domènec GUANSÉ

No n'hauríeu donat ni cinc cèntims. Minso, frèvol, la cara xuclada, color de cuiro vell, amb un bigotet esborrifat, d'un ros de pèl de panotxa a la tardor; els ulls freds, clars com els dels peixos, ribetejats de vermell, dintre d'unes bosses tumefactes, d'un morat d'albergínia; el vestit fosc, arrugat, molt arrugat, cobert de pols, cendra i caspa... Ja aleshores semblava una deixia d'ell mateix, talment una fulla seca emportada pel vent...

La primera vegada que l'aprenent de biògraf el va veure, va ser en una plaça de Gràcia. Ell anava entre dos camperols, vestit no sé si de jaqué o amb una americana massa gran on el seu cos esquifit naufragava. L'aprenent de biògraf n'havia cercat debades per aquells tocoms la residència, i quan, ja decebut, se'n tornava, en veure aquella estrafolària figura, pensà: «Deu ser ell», tal volta recordant que era propietari rural, fet que explicava la seva companyia. Però hi degué intervenir en la presumpció un fenomen telepàtic, perquè quan s'acostà a saludar-lo ell el va acollir afectuosament; li indicà que l'esperés un moment, que només acompanyava aquells *senyors* a un bar pròxim i que de seguida tornava. I tornà, en efecte, al cap d'uns breus moments i, sense preguntar-li què volia, se l'emportà a casa seva.

Van travessar uns corredors foscos, unes sales fosques — entre les quals s'entreveia un oratori —, un menjador a mitja llum, on tot semblava net i polit, i de sobte van passar a una galeria atrotinada i d'allí es van ficar en una minúscula saleta amb alcova, on tot, contràriament — un altre món —, era claror, pols i desordre. A la saleta només hi havia una taula-despatx, d'estil vuitcentista; a l'alcova, un llit de ferro amb vànova blanca i uns prestatges de llibres. La taula, al volt de la qual, davant per davant, van assegure's, estava també atapeïda de llibres, de revistes, de carpetes, de papers esparsos: no hi devia haver manera de mantenir-hi ben estesa una quartilla.

El visitant pensava que es trobaria amb una figura encarcarada, tal com ens acostumem imaginar els escriptors i artistes que no freqüenten gaire els seus ambients professionals, i que sembla que es procurin mantenir distants i misteriosos per a més valorar-se. Però contràriament, ell estava visiblement cofoi, perquè com que feia una vida tan arrecerada i no intervenia en publicacions, ni exercia influència, no devia rebre gaires visites d'aquella mena. Aleshores potser els seus únics contactes literaris eren les sessions de l'Institut d'Estudis Catalans, en les quals es reunia amb Pompeu Fabra, Nicolau d'Olwer, Carles Riba i alguns altres. Ell era qui anava amb més notes, amb més llistes de noms. Possiblement, si no ha estat un dels més eficaços col·laboradors de Pompeu Fabra, n'ha estat un dels que li haurà suscitat més problemes, que li haurà proporcionat més autèntics mals de cap o, si més no, motius de reflexió. Car no sols és un dels artífexs més conscients del nostre idioma, ans dels més preocupats pel seu rigor científic. No és, com pot semblar aparentment, dels que procuren assolir la claredat i la normalitat per gratuïta simplificació, ans per la solució dels més complexos problemes. Així, per exemple, quan ja tothom estava convençut de quina era l'única forma correcta del participi del verb *ésser* o *ser*, va *descobrir* que, en determinats casos, *sigut* era més apropiat que *estat*. I, naturalment, les raons amb què ho defensava eren, si no definitives, d'una impressionant solidesa. Car ell serà un prosista inspirat, però ha sabut controlar d'una ben lúcida i minuciosa manera la seva inspiració. ¿Per ventura no ha volgut fins i tot estudiar, de

la inspiració, el seu intern mecanisme en aquelles pàgines sobre *L'educació de la inventiva?*

Deia, però, que ell estava cofoi de la visita; content com un infant. Resultava no ja que l'aprenent de biògraf se n'aprofitava per a les seves exploracions, sinó que més aviat ell explotava el biògraf, amb les seves confidències literàries. Obria carpetes, mostrava papers sense reserves. Aleshores havia fet unes traduccions de Racine. El visitant ja les coneixia parcialment per haver-se'n publicat fragments a la *Revista de Catalunya,* i pensava que, donada l'ortodòxia del traductor i el seus sentiments elevats, aquelles traduccions devien ser-li molt cares. Doncs, no, senyor: no era Racine qui adorava. Racine li resultava, dit sigui simplificant el seu pensament, encarcarat fins a la feixuguesa. A qui ell adorava era... Molière! Tant, que s'havia posat també a traduir-lo. I exclamava, convençut: «— Molière és molt més a la meva manera, a la meva mesura, que Racine.» L'aprenent de biògraf no se n'avenia: ¿era possible que el Mestre a qui tantes sensacions inefables devem, tan enamorat dels sentiments ingenus, es sentís tan a la vora de Molière, amb els seus cornuts, tartufs, avars, noies desimboltes, criades amb vocació de proxenetes, tota una humanitat, en fi, tan carregada de febleses? Ell, gairebé transformat, somreia; en els ulls de peix se li havia encès una flameta i tot el rostre li prenia una engrescada expressió someguera. I, per provar que el seu entusiasme era ben autèntic, començà a llegir fragments de la traducció, amb una veu una mica apagada, però gronxant els mots, acusant amb precisió els ritmes. Realment, tenia raó d'engrescar-se. Amb el llenguatge de Molière es movia com el peix a l'aigua. No hi ha humana manera de fer una transcripció amb més gràcia. Trobava a cada moment el que dos idiomes tan diferents tenen de consanguini. ¿On quedaven les virolades, pintoresques, una mica grasses i arbitràries, altrament tan saboroses, traduccions de Sagarra, al costat d'aquella puresa i precisió matemàtiques? El visitant el mirava amb sorpresa i pensava si aquell endiastrat traductor no era ell mateix un personatge de Molière que jugués amb l'autor que li havia donat vida. Era una sensació molt rara.

Però no parava ací la sorpresa. No és vanament que ens hem referit a la seva precisió matemàtica. Ara una nova carpeta, desfets els seus llaços arrugats i greixosos, s'obria davant dels ulls esbalaïts del visitant. Què n'eixia? Una nova traducció? Un recull de contes? Una novel·la?... En aquelles quartilles de lletra menuda i tremolosa hi eren revisats, no-res menys que els conceptes tradicionals de l'espai, del temps, de les mesures... : els més ardus problemes matemàtics. Allí es discutia amb Newton, Leibniz... Com? Com? ¿És que havíem tocat aquest punt neuràlgic per on vèiem sobtadament esfondrar-se una intel·ligència lúcida, una raó sòlida, emportades pel xuclador demoníac d'una secreta follia?... Però els ulls eren molt serens, molt segura la mirada, i, entre la pelussa esborrifada del bigoti, els llavis moradencs somreien amb una ironia que l'estupefacció del visitant feia triomfal. Ell, des de molt jove, revelà, sentia una gran curiositat per les matemàtiques, en l'estudi de les quals havia treballat sempre, una mica d'amagat, com altres d'amagat fan versos, i més convençut cada dia, a mesura que n'avançava en el coneixement, que aquells grans precursors anaven errats...

Naturalment, no va ser aquesta la darrera visita. Calia aclarir una mica més tantes sorpreses. En una de les altres vegades que l'aprenent de biògraf anà a visitar-lo, la muller de l'escriptor (senyora marquesa de Llinars) el va rebre amb una certa familiaritat entintada de rancúnia. «— Passi, passi; és allà dintre.» L'acompanyà fins a la galeria, mentre confidencialment, però amb un menyspreu que abastava per un igual el visitat que el visitant o, més ben dit, tota l'espècie plumífera, exclamava: «— Sap?... Tots aquests paperots que escriu, no li han donat ni per a pagar els caliquenyos que fuma!» I, un cop desfogada, repetí abruptament: «— Passi!» Mentre la *dama* es retirava, el visitant va empènyer la porta del santuari, tot murmurant un tímid: «— Es pot entrar?...» I, a penes hi treia al cap, el sobtava una visió que novament l'esbalaïa: com un titella amb ressorts, saltava del fons

del llit, apartant-ne d'una revolada els llençols, la figura del Mestre: en sortia amb el vestit posat, amb sabates i amb tota la caspa, la cendra i la pols encastades. Ell, però, no es torbà gota. La visita l'havia posat content. Per tal d'obsequiar el visitant, forfollà entre els rengles malgirbats de llibres dels prestatges. A la fi trobà el que cercava. Abans d'obrir-lo el copejà amb els palmells de la mà, i tot un núvol de pols omplí la cambra. Després, assegut davant de la taula, amb la ploma als dits, es quedà pensatiu: «— Vatua! — exclamà — M'havia oblidat de preguntar-li el nom.» Un cop sabut, estampà en la primera pàgina una afectuosa dedicatòria, amb una mà — la preciosa mà! — una mica trèmula, de venes embutllofades, com a blavisses serpents que la hi estrenyessin amb les seves sinuositats, d'ungles fràgils i dures, massa llargues per oblit de tallar-se-les, parcialment daurades pel fum del tabac. L'obra — *Les coses benignes* — feia molt poc temps que s'havia publicat, però aquell exemplar semblava ja fatigat pels estralls del temps: el llom florit i una orla rovellada n'accentuaven, per contrast, la blancor de la part central de les cobertes.

Al visitant, esperonat per les confidències de la *dama,* li semblava que ja havia guanyat prou confiança per abordar el tema, sempre difícil quan es tracta de personatges respectables i d'edat provecta, de les confidències sentimentals. Prenent, però, al vol la insinuació, com si l'esperés, ell alçà la mà trèmula a l'altura del rostre, marcant que anava a dir alguna cosa definitiva, i exclamà: «— La meva muller... Veurà, vostè ha sentit parlar de la Xantipa?... Doncs, orienti's.»

Res més. De cop havíem entrat altra volta en els dominis de Molière. I aleshores el visitant, suficientment orientat, en efecte, recordà una anècdota que, quan l'hi van contar, li havia semblat absurda, però que ara se li feia versemblant. A l'època en què va escaure's, el Mestre devia tenir uns quaranta anys, i amb ambicions de fer teatre, que mai no el van abandonar del tot, va recórrer a Angel Guimerà, el qual es trobava en la plenitud de la glòria. Guimerà es proposà complaure'l tot seguit. Però no es fiava d'una simple recomanació. És tan informal la gent de teatre!... Què farien?... Guimerà tingué la idea. Van vestir-se tots dos de jaqué, van comprar un gran ram de flors i van anar a visitar la primera actriu. «Això sempre les afalaga», advertí don Àngel. I hom s'imaginarà perfectament la solemnitat cavalleresca de l'escena. Però, naturalment, la comèdia va quedar per estrenar-se.

I sempre sorprèn, i resulta còmic, tanta ingenuïtat barrejant-se amb tanta intel·ligència. Però ell devia ser lúcid del seu propi desmanegament. Conten que havia començat una llarga novel·la de tipus naturalista i psicològic; novel·la que no acabà mai i els fragments de la qual potser va cremar. ¿Però no va acabar-la, com vol la llegenda, a causa de l'horror moral que allò que escrivia va inspirar-li? És coneguda la seva crisi religiosa; la seva mateixa afecció cardíaca, que el tingué a les portes de la mort, i de la qual només lentament va mig refer-se i que segurament enfortí els seus sentiments. ¿Però van ser aquestes crisis morals i físiques, el què va apartar-lo d'aquell propòsit i li va fer deixar de banda l'obra començada, reduint-lo a l'esfera de les seves *Marines i Boscatges?*... ¿No hi influiria més encara l'exacte coneixement de les seves limitacions, l'horror per les Xantipes?...

Ell sortia del món molestós de les Xantipes i es refugiava en aquest altre món, que li era tan plaent, de la seva Costa Brava; en aquest món on, embadalit, podia recollir-hi com un reflex del cel. En aquest món encisat es sentia segur. En coneixia totes les coses pel seu nom: ho veiem igual quan descriu un bosc del qual sap com es diuen tots els arbres, les herbes i els ocells, que quan descriu una barca de la qual ha après la denominació de tots els estris i el seu maneig. I aquesta saviesa popular és una de les més adorables gràcies dels seus llibres. Car el seu amor al llenguatge només és un trasumpte de l'amor a les coses. Es perquè les estima, que s'esforça, com tot enamorat, a trobar-ne el nom que amb més complaença les hi evoca. I d'ací prové la plasticitat i la bellesa de les seves descripcions: una bellesa sense gens de maquillatge, una bellesa fins i tot una mica rústega i

marinera, com la de l'escorça o les fulles dels arbres, dels palets dels rierols i de les conquilles de les platges. . .

Quin embadaliment, quin èxtasi! Mirar, contemplar, somniar devia ser per a ell una mateixa cosa. Hi ha en tot el que descriu tanta realitat transformada en somni, tants somnis en realitat! És en aquesta confusió, no exempta de lucidesa, que van néixer morosament, molt morosament, els volums no massa gruixuts de *Pinya de Rosa* i de *La Parada* i, finalment, emportat per un sentiment panteista, amarat del més entranyable i senzill franciscanisme, *Les coses benignes*. I trobem tanta beatitud en la seva transcripció de la realitat o trasmutació de la realitat en poesia, que fa tornar a la invocació de Maragall:

Si el món és tan formós, Senyor, si es mira
amb la pau vostra a dintre de l'ull nostre,
què més ens podeu dar en una altra vida?

Només que el món *formós* de Maragall era molt ampli, i el món que va ell l'embadalia una petita contrada catalana. Però res no el va llevar del seu embadaliment. Res no li va fer perdre la fe en aquesta terra que tan bellament expressava ni en el llenguatge que li servia d'expressió. Ni les incomoditats de la guerra, ni els anatemes dels bisbes apòstates el van fer dubtar gens. Ah!, el recordo l'única vegada que el vaig veure en aquell temps. Era el dia de l'estrena d'*En Garet a l'enramada*, adaptació teatral d'un dels seus contes, d'una poesia i una extrema gràcia de no dir. Aclaria ben bé el seu entusiasme per Molière. Però ell estava transfigurat. S'havia desprès d'aquella pelussa esborrifada de bigoti. El seu rostre era totalment exangüe i la seva mirada clara feia una més cèlica claror. Semblava un sant de retaule gòtic. I era segurament un sant.

Ah, sant Joaquim Ruyra!, has fet bé de posar als pòrtics dels teus llibres aquella popular i angèlica salutació: «Ave Maria Puríssima!» Car, per a endinsar-s'hi, cal fer-ho amb un cor molt net i una intenció molt pura. Aleshores, entrar-hi és com entrar en un paradís: un Paradís de la millor mena, un paradís on la poesia i la intel·ligència senyoregen. I és que tu, sant Joaquim Ruyra, has treballat perquè els catalans, fins aquells que segurament serem damnats un dia, puguem passar unes hores al cel!

DESOLACIÓ

Jo so l'esqueix d'un arbre, esponerós ahir,
que als segadors feia ombra a l'hora de la sesta;
mes branques, una a una, va rompre la tempesta,
i el llamp, fins a la terra, ma soca mig partí.

Brots de migrades fulles coronen el bocí
obert i sense entranyes que de la soca resta;
cremar he vist ma llenya; com fumerol de festa,
al cel he vist anar-se'n la millor part de mi.

I l'amargor de viure xucla ma rel esclava,
i sent brostar les fulles i sent pujar la saba,
i m'aida a esperar l'hora de caure un sol conhort.

Cada ferida mostra la pèrdua d'una branca;
sens jo, res parlaria de la meitat que em manca;
jo visc sols per a plànyer el que de mi s'és mort.

JOAN ALCOVER

COGITACIONS PEDAGÒGIQUES

Per HUMBERT PARDELLANS

Amb aquesta pruïja de fer coses que té o vol demostrar la Cinquena República, hom es replanteja, ací a França, la qüestió de l'ensenyament privat. La manera com és sentida entre els francesos ve reflectida en la carta que el Comité National d'Action Laïque adreçà al President de la República:

«Molt Honorable Presidente de la República:

»Tenim l'honor de cridar-vos respectuosament l'atenció sobre la declaració feta recentment davant l'Assemblea nacional per l'Honorable Primer Ministre, i les informacions donades per la premsa. Aquestes ens duen a pensar en la possibilitat que s'estiguin estudiant certes mesures per tal d'establir noves relacions entre l'Estat i l'Ensenyament privat.

»Sigui quin sigui el caràcter d'aqueixes mesures, i malgrat l'explicació que hom s'esforça a donar-ne, hem de dir-vos l'emoció que no deixarien de provocar en amplis sectors de l'opinió i els perills que comportarien.

»En primer lloc apareixerien com una victòria dels qui, des de l'Alliberament, no han parat de voler fer renéixer el règim escolar de Vichy atribuint fons públics a l'escola privada.

»Perjudicarien greument, sobretot, la idea que ens forgem del paper que representa la nació en matèria d'educació.

»La nació, segons nosaltres, no és la simple juxtaposició de diverses famílies espirituals. Engloba, al contrari, totes aquestes famílies en una realitat humana, més gran i més rica encara. Deu, doncs, com a nació, posar a disposició de tots els infants, gratuïtament i sense distinció de cap mena, una educació nacional que respecti llur lliure desenvolupament espiritual.

»És la idea, ens sembla, que inspirà els republicans del 1886: "Instituint l'escola laica, li agradava recordar F. Buisson, la República no ha fet obra de partit, ha fet acte de nació."

»La tesi dels qui, no solament es neguen a acceptar la condició laica de les escoles públiques, i organitzen escoles confessionals per a llurs infants, sinó que, demés, invoquen llur missió educativa per tal d'exigir la contribució de les finances públiques a les despeses de funcionament de les escoles privades, no ens sembla admissible. Consisteix purament i simplement a negar aquesta gran comunitat que és la nació.

»Si, en efecte, gràcies a circumstàncies passatgeres, triomfés aquesta tesi, caldrien tantes escoles públiques com famílies espirituals hi ha a França. El que s'atorgaria a la convicció catòlica, caldria, tard o d'hora, atorgar-ho a les altres conviccions religioses, i més generalment a totes les conviccions.

»¿No s'encoratjaria aleshores, fins i tot en el més petit poblet, la creació de diverses escoles rivals, de confessions diferents, que es disputarien els infants i que correrien el perill un dia de fer esclatar la consciència nacional entre ideals divergents?

»Així, doncs, estimem que la nació no ha d'associar-se materialment, sigui en la forma que sigui, a una empresa de segregació social i de conquesta espiritual sota pena d'abdicar la seva pròpia missió educativa.

»Per totes aquestes raons, creiem, Molt Honorable President de la República, que l'equilibri tan asenyadament establert per la III^a^ República, ha de mantenir-se. En efecte, la ruptura d'aquest equilibri, ja compromès en un passat recent per mesures contestables, tindria, a la llarga o a la curta, greus conseqüències al nostre país, el qual dividirien profundament.»

D'altra banda, la tesi en què es basa el gest que escriu aquesta carta és la de la nacionalització de l'ensenyament, concebuda com pot induir-se del preàmbul als *Prin-*

cipis bàsics de la Nacionalització establerts i proclamats pel Comité National d'Action Laïque: «*La nacionalització de l'ensenyament ha de recolzar primer que tot en un postulat: el reconeixement dels drets de l'infant. L'infant no ha d'ésser educat ni per un dogma ni per a un Estat ni àdhuc per als seus pares, sinó per a ell mateix, per tal de permetre-li de realitzar-se plenament i de donar-li, mitjançant l'aprenentatge de la llibertat, la possibilitat d'escollir. En conseqüencia: Qualsevol infant que viu en el Territori de la República té dret a una educació que asseguri el ple desenrotllament de les seves aptituds intel·lectuals, físiques i morals. L'organització d'aquesta educació constitueix un deure de la Nació.*»

És aquesta una veritable concepció humanística de l'ensenyament, que per cert contrasta, dolorosament per a nosaltres catalans, amb la situació en què es troba Catalunya en aquest respecte (com en tants d'altres), a la qual em sento completament identificat.

Mes el problema de l'ensenyament privat se'm presenta a mi sota una munió d'aspectes que em preocupen i àdhuc em turmenten. I a l'ensems se'm planteja el problema de l'ensenyament oficial. Les circumstàncies fan que els visqui, ambdós, amb tota llur complexitat i amb tota llur intensitat.

Tanmateix, dues coses constato en certes escoles privades d'allò més lamentables: l'esperit mercantilista en una funció tan delicada, l'absència de sentit professoral en una tal missió!

No. Cal que l'Estat prengui a les seves mans tot l'exercici de l'ensenyament.

Però no és tan fàcil. He tingut diverses ocasions de veure la multiplicitat dels casos en què pot presentar-se la necessitat d'un ensenyament, als quals l'escola oficial no dóna satisfacció. Per exemple, la del tècnic que ha d'anar a l'estranger per a un treball: necessita saber l'idioma del país on va, i a França, suposem, no té altre remei que recórrer a una escola privada. ¡ I quantes vegades aquesta mateixa asistematització que presenta l'escola privada ofereix un gran nombre de possibilitats de formació per a tants i tals casos!

Això ens aconsella, em sembla, de matisar l'ensenyança oficial . . . Potser el millor procediment fóra d'incorporar a l'ensenyament estatal totes les escoles privades que una enquesta i una inspecció serioses assenyalessin d'utilitat nacional. . .

D'utilitat nacional, perquè cal que intervingui un bon criteri d'economia en l'exercici de l'Escola, en modalitat i en durada: no establir-lo quan no realitzi una formació públicament necessària; i sobretot no passar temps i temps en una disciplina per a la qual no està fet l'educand. ¡ Quantes vegades he pogut constatar la voluntat admirablement ridícula d'un individu i de la seva família per a ell (o de la seva família solament) de voler arribar a l'adquisició d'allò que cal, malgrat la seva migradesa mental o la seva manca de disposicions específiques, per a l'exercici d'una determinada professió, lamentant-se de les «estúpides exigències oficials» de què és objecte; o fins i tot de voler una formació per a una activitat que gairebé es podria dir imaginària! I la cosa més lamentable potser és que sempre troben una escola privada que s'hi presta, o que fins i tot els ho inventa, robant-los en el 99 per cent dels casos els diners i fent-los perdre un temps en una cosa, o per una cosa, que no els menarà enlloc o a res de bo, per a ells o per als altres, resultat, aqueix darrer, veritablement catastròfic des del punt de vista nacional.

Com més experiència tinc, més necessària veig la condició estatal de l'ensenyament.

Però cal que respongui a totes les necessitats nacionals; cal que ofereixi les màximes possibilitats nacionals; cal que estigui amatent a totes les eventualitats nacionals. I cal que sigui eficient: per exemple, en l'ensenyança d'idiomes, els resultats són minsos amb aquesta manca d'idoneïtat metòdica, amb aquests quaranta nois o noies a classe.

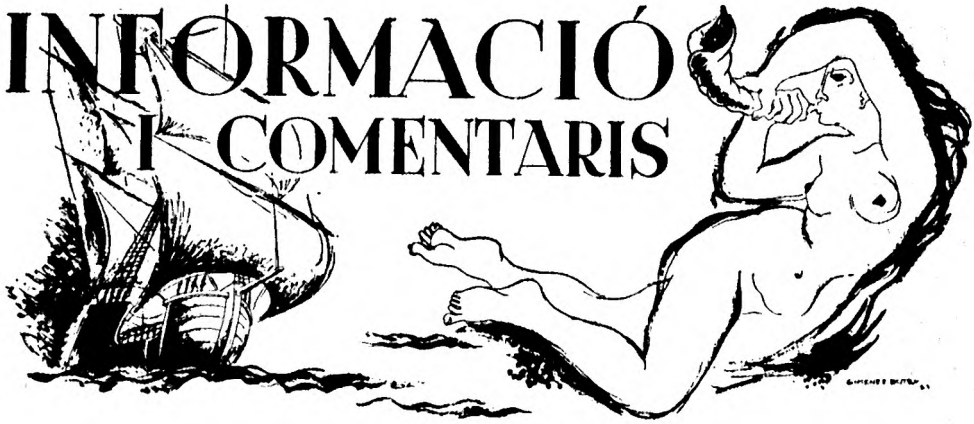

UN PANORAMA DE LA HISTÒRIA CATALANA

ELS VIRREIS DE CATALUNYA DE JOAN REGLÀ

«. . . si la història, en definitiva, consisteix a interrogar el passat sobre els problemes que ens preocupen al present», diu el senyor Reglà a la pàgina 35 d'un llibre de la sèrie històrica de biografies catalanes que publica l'Editorial Teide, de Barcelona.

La primera condició, doncs, de la història, serà que les respostes siguin fidedignes amb totes les garanties científiques de la investigació. A tal finalitat van ja publicats deu volums deguts a les plomes de Ramon d'Abadal, Percy E. Schramm, Santiago Sobrequés, J. Cabestany, Enric Bagué, J. E. Martínez Ferrando, Ramon Gubern, Joan Mercader, el malaguanyat Mestre, pèrdua excessiva per a la cultura catalana, Joan Vicens i Vives; Joan Reglà, doctor en Filosofia i Lletres, secció d'Història, professor agregat a la Universitat de Barcelona, autor de *Felip II i Catalunya*, que meresqué el premi *Aedos*; Ferran Soldevila, Rafael Tasis, Joan Mercader i Montserrat Llorens.

El doctor Reglà pertany a l'escola d'historiadors moderns que biografien les èpoques amb objectivitat, presentant els homes dintre el seu ambient i destacant el paper dels protagonistes, siguin individus o col·lectivats, sabent que la història és obra de les forces humanes que a vegades es concentren i acumulen en l'heroi i a vegades en les coalicions o sindicats, sense dogmatismes d'escola unilateral que serveixen per falsejar el relat, sigui de bona fe, sigui per la passió política amb què els homes s'imposen a l'economia — i si convé la capgiren, demostrant que la voluntat humana és la que fa i desfà, per damunt, àdhuc, de les influències tel·lúriques. És evident que la primera preocupació de l'escola de científics de la història és la precisió en la veritat. Estem lluny de les llegendes *ad usum puerorum et assinorum*, com aquells quadrets semblants al «crimen de Cuenca» que l'ensenyament oficial de la història d'Espanya emprava amb les llistes dels reis gods i rodolins tan xirois com aquest:

> «Libre España, feliz é independiente
> se abrió al cartaginés, incautamente.»

L'autor d'*Els Virreis de Catalunya* va al gra i no s'entortolliga amb discussions de teories ni metodologia històrica. Ell té la teoria i el mètode que descabdella establint fets, amb cura, ordre i concert, amb riquesa de dades, demostrant la preparació que la moderna disciplina històrica exigeix, i que dificílment pot adquirir-se fora d'un seminari d'Universitat, perquè en el nostre temps ni una copa de futbol no es pot guanyar sense un equip de professionals ben entrenats. L'esplet d'autors que acabem d'esmentar és fermança del fenomen admirable i aconhortador de treballar en equip de què no tot el temps és temps perdut.

En el pòrtic del llibre hi ha un *Advertiment* del Mestre Vicens i Vives que dóna el to i és meravella de concisió en assenyalar que «la present història és un punt de partença. Comporta una dinàmica científica. . . per esclarir. . . aquells anys de metamorfosi del país, trànsit entre la Primera i la Segona Catalunya.»

El concepte queda reblat per l'autor d'*Els Virreis* quan a la pàgina 54, en tractar de les institucions polítiques, diu: «El lector ha de tenir present que nosaltres el guiem a través del període més desconegut de la història de Catalunya. . . Hauran de transcórrer encara alguns anys abans de poder recollir el fruit» (de les investigacions històriques).

Es tracta, en *Els Virreis de Catalunya*, de donar a conèixer «per primera vegada» el quadre concret de l'evolució catalana en els segles XVI i XVII, els de la dinastia austríaca.

Es característic de la nova escola la distribució de matèries. El capítol primer comença amb la trajectòria demogràfica. El fogament de 1515 dóna per Catalunya 314.000 habitants; el de 1553, amb els comtats de Rosselló i Cerdanya, 388.000; el de 1717, 515.675. En els anys de contracció Catalunya va guanyar 200.000 pobladors. Potser un 10% de francesos.

Aleshores Barcelona tenia 32.000 pobladors, Perpinyà 7.755, Girona 6.620, Lleida 5.545, Tortosa prop dels cinc mil, Tarragona gairebé igual, Valls 3.325, Vic a la ratlla de 3.000, Reus 2.700.

¿Cauríem en la temptació de comparar això amb el cens actual, en el qual Sabadell i Terrassa tenen més de 100.000 habitants cadascuna? Això ens ensenya que no podem jutjar del passat amb els criteris d'avui. Cal fer un esforç fonamentat en dades exactes per a poder comprendre la situació, actituds, motivacions. És díficil. Com ho seria que la gent d'aquells temps entengués l'època actual si per miracle ressuscités.

El fet biològic del poblament és un carreu per al coneixement del passat, però no ho és menys la distribució de la població en estaments. El doctor Reglà la registra immediatament: el 75% de gent menuda, pagesos al camp i artesans a les ciutats. El 10% la burgesia, negociants, professionals. El sis per cent, clerecia (en xifres rodones, uns vint mil coronats, sense comptar les monges). Una dotzena de ducs i de comtes, i uns 760 cavallers (la petita noblesa, donzells i homes de paratge).

Els virreis, tots nobles i alts i excel·lentíssims senyors forasters (amb tres excepcions) que van presidir, com pertocava, la davallada de l'Estat espanyol iniciada de seguit amb el Rei Prudent tenien, segons es dedueix de la lectura, tres tasques essencials: fugir de la glànola, de la fam i dels bandolers. La Busca i la Biga s'havien transformat en els dos partits de nyerros i cadells (amb la insignia del marranet i el gos) i es veu que tothom disposava dels seus equips de bandolers. Els virreis no es cansaven de penjar-ne. Ja ho veiem en el *Quixot* en l'episodi de Roca Guinarda. El virrei més pietós, el marquès de Lombay, abans d'ésser general dels Jesuïtes, en feia penjar a dotzenes, però, això sí, feia dir trenta misses per cada ànima.

Els virreis insisteixen tant en la qüestió dels vagabonds i bandolers que hom es pregunta qui dimoni no era bandoler en aquells temps. Amb tot el reverent respecte degut als virreis. Sempre encaparrats a exprémer el país per enviar al sobirà els diners que calien per a les festes i les guerres dinàstiques o de religió, expulsar els moriscos i els jueus i per cremar els heretges i les bruixes.

El virreis havien de seguir la política d'*impermeabilització* de Felip II, inventor de la muralla de ferro, i sembla que ho aconseguiren bastant. I no hi ha mal que per bé no vingui. Mercès al tancament de fronteres es pogué refer l'economia de Catalunya, a base de treball. I així en el cor de decadència es concentrà l'energia per al trànsit de la Primera a la Segona Catalunya.

Interroguem el passat per als problemes que ens preocupen al present. I per al futur, afegiria.

EDITORIAL FOURNIER, S. A.

Arquitectura, 29 - Telèfon 28-03-64
Copilco-Universidad, México, D. F.

EDICIONS
CATÀLEGS
REVISTES
i
TOTA MENA D'IMPRESOS

Casa del Arte

LA CASA ON L'ARTISTA
TROBA TOT EL QUE
NECESSITA

Els marcs de més originalitat

Tel. 18-36-20 • Av. Independencia 101-C
MEXICO, D. F.

S'Agaró

MOBLES
FINS

•

Pachuca 75 (Esq. Juan Escutia)

Tel. 14-34-94

México, D. F.

FONDO DE CULTURA
ECONOMICA DE MEXICO

Distribuïdors exclusius per al Brasil:

MESTRE JOU & Cº, LTD.

Rua Martins Fontes, 99 S. PAULO
Rua Augusta, 2813 S. PAULO
Travessa Ouvidor, 14-A. RIO

No perquè creiem que hi hagi cap llei permanent que permeti preveure l'evolució històrica, sinó perquè és de sentit comú que tot període de concentració precedeixi el d'expansió. I que si la impermeabilització del Rei Prudent va desembocar al coloniatge francès de l'Estat espanyol de Carles II és perfectament explicable que els territoris ara impermeabilitzats serveixin de bases per a les necessitats estratègiques d'altres estrangers. Car si cerquem fatalitats històriques, les podríem trobar en la sentència bíblica segons la qual tot poble dividit contra si mateix serà destruït.

Ben entès, tots aquests comentaris són de l'escoliasta. L'encert de l'autor és el de provocar-ne a balquena sense fer res més que exposar els fets. Per altra part *Els Virreis de Catalunya* tenen la discreció de passar esfumats, com un gos quan fuig, pel quadre vivent de la Catalunya dels segles XVI i XVII. Una Catalunya que ens porta a la memòria el vers final de Carner en *El dia revolt*: «Saludem a la pàtria no encara nascuda, com l'hem somiada sos fills».

És evident que si una Segona Catalunya va succeir a una Primera, bé podem esperar la Tercera. — MANUEL GALÉS.

LA LLIÇÓ POLÍTICA I SOCIAL DEL VUITCENTS

II

L'ACTIVITAT INDUSTRIAL I EL MOVIMENT OBRER

Jaume Vicens Vives ens ha deixat un resum valuós sobre la història de les activitats industrials de la Catalunya dels segles XVIII i XIX i sobre el naixement dels nous grups socials que sorgeixen com a conseqüència de la industrialització catalana.

L'aportació de Vicens Vives és molt important per a la història del moviment obrer de la nostra terra i a desgrat de queixar-se, amb raó, de la poca atenció que han posat els nostres historiadors al tema del pensament polític i social de la classe obrera catalana, encara ha pogut reunir una bibliografia bastant nombrosa i registrar un nombre de documents poc coneguts que sobre l'activitat industrial i els grups socials nous fan un total de 238 notes. Els seus comentaris, les seves discrepàncies, les seves observacions i correccions d'errors d'apreciació i d'interpretació són força interessants. Aquest recull bibliogràfic i documental que va utilitzar amb tant d'encert el nostre malaguanyat historiador, servirà de molt als que vulguin dedicar-se a col·laborar en la gran història del moviment obrer de Catalunya que encara està per fer però que ja compta amb un nombre considerable d'estudis monogràfics que es pot dir que han estat consultats gairebé totalment per Vicens Vives. De la producció anarcosindicalista i dels diversos intents del moviment social-cristià de Catalunya encara resten, però, treballs i documents que caldrà tenir en compte el dia que un equip d'historiadors es vulgui dedicar a reunir-ho, al marge de tot sectarisme, i es

disposi a realitzar la iniciativa que fa trenta anys van llançar-se des de l'Ateneu Enciclopèdic Popular, de Barcelona, per tal de dotar la bibliografia catalana d'una història completa del nostre moviment obrer que ha estat sempre amatent a les inquietuds socials universals i s'ha preocupat en tot temps de fer sentir la seva veu més enllà de les fronteres de la nostra terra, en el moviment internacional de la classe obrera; per bé que, amb molt poques excepcions, sempre s'ha presentat no pas amb la seva autèntica personalitat sinó amb la disfresssa d'espanyol.

Sorprendrà a més de quatre lectors del llibre de Jaume Vicens Vives l'acusació que fa l'autor a la burgesia de casa nostra. I sorprendrà també que s'expliqui, com s'explicava Joan Maragall, sense que cap dels dos hi trobi justificant, és clar, l'acció terrorista dels nostres exaltats lluitadors. Qui hagi considerat que Jaume Vicens Vives era un home reaccionari davant la qüestió social, veurà que anava equivocat. Contrasta aquest esperit de comprensió amb el conservadorisme o les tàctiques conservadores que era partidari de posar al dia en tractar de l'activitat política del catalanisme. Podríem dir que Jaume Vicens Vives se'ns presenta com un polític conservador i com un home socialment avançat o progressista, però amb una predisposició a fer evolucionar les seves idees de tal manera que potser en un règim normal de llibertat s'hauria situat al costat de la democràcia socialista de la Catalunya de demà.

*

Fins al 1839 no és concedit als obrers el dret d'associació. I aquest dret és combatut a sang i a foc per la nostra burgesia. Els obrers industrials cada dia eren més. L'any 1830 la indústria tèxtil catalana en tenia 20.689. La fàbrica *El Vapor*, de Bonaplata i Companyia, fundada dos anys després, amb telers mecànics, comptava amb uns set-cents treballadors i era la més important del ram.

La burgesia industrial no tenia una organització pròpia. Fins el 1833 no sorgeix la cèlebre Comissió de Fàbriques, que es transforma en Junta de Fàbriques el 1847 i esdevé l'Institut Industrial de Catalunya l'any següent, amb 390 socis i catorze seccions que comprenen l'agricultura, la sederia, la llaneria, el cotó, la foneria, els productes químics, el paper, etc. i incorporava, com a complement de les activitats industrials, les d'economia política, literatura, ciències físiques i naturals, estadística i arts nobles. L'ànima d'aquesta reforma, explica Vicens Vives, fou Joan Güell i Ferrer en funcions de president. Però, des de Madrid, feien desaparèixer l'Institut l'any 1861, imposant la mentalitat centralista espanyola amb unes Juntes Provincials d'Agricultura, Indústria i Comerç. L'empremta catalana, però, acabaria per predominar i sorgiria el Foment del Treball Nacional (1889) per bé que amb un aire provincià o regionalista, segons les èpoques, fins als nostres temps.

La burgesia catalana avançava amb passa ferma i amb l'increment de la revolució industrial

Dr. PELAI VILAR

GOLA - NAS - ORELLES

Passeig de la Reforma Nº 400
Desp. 503

CONSULTA

Tots els dies laborables menys dissabtes

*

Consulta prèvia cita *Tel. 11-29-16*

REASSEGURANCES

Artur F. Costa

MEXIC, D. F.

i l'augment de les màquines, augmentava el nombre de treballadors sense feina. L'abandonament absolut del peonatge i de molts obrers qualificats que eren desplaçats per les màquines, l'oblit absolut de l'assistència social per part dels homes de govern, l'egoisme desenfrenat dels industrials i la persecució constant de les societats obreres de resistència i mutualisme, havien de portar a la desesperació les masses populars desemparades. I per la desesperació s'abocaven al suïcidi; al terrorisme de l'incendi de les fàbriques i al terrorisme de les bombes contra una societat una minoria de la qual tenia assetjada per fam la majoria de la població. La revenja és justificada als ulls de Jaume Vicens Vives quan jutja el comportament d'aquella generació d'industrials catalans que empenyia la classe obrera cap a l'anarquisme «per la incomprensió orba d'una societat que considerava els problemes del treball com a simples qüestions d'orde públic».

Jaume Vicens Vives acaba el primer capítol de la seva obra sobre *L'empenta biològica, econòmica i social* del nostre poble amb aquestes paraules que ratifiquen la seva condemna contra la burgesia catalana: «... el gran responsable de la bolcada de l'obrerisme català cap a l'anarquisme, que es consumà en 1911, és la societat burgesa, incapaç de reconèixer que la bomba criminal —com deia Maragall— sorgia de la seva mateixa entranya i era un delicte immanent del nostre estat social». I afegeix: «Amb una inconsciència que estamordeix, els burgesos precipitaren els obrers qualificats cap als rengles dels *miserables*, i tots plegats, cap a les fileres de l'anarquisme. Així restà consumada una evolució, iniciada tímidament vers 1855, accentuada en 1870 i clavetejada amb les bombes i vagues barcelonines del darrer i nefast decenni del segle XIX».

La jornada de dotze i catorze hores imposada als treballadors, la prohibició d'organitzar-se per a resistir l'explotació de la burgesia, la derivació de les activitats defensives de la classe obrera amb la constitució de les societats mutuals i la fundació de la primera cooperativa de consum de Barcelona (1840) són característiques de la primera meitat de la Catalunya del vuitcents, quan l'empenta industrial era més forta.

Del 1836 al 1840 havien entrat a Catalunya 1.229 màquines noves per a la indústria tèxtil. La lluita contra la màquina s'escampava per totes les poblacions industrials catalanes. A Igualada es forma la primera Societat de Treballadors el mes d'agost del 1840. Els teixidors de Sabadell declaren les primeres vagues. Els teixidors de Barcelona gestionen de l'Ajuntament un préstec per a crear una cooperativa de producció i aconsegueixen set mil duros. Amb aquest capital, la nova cooperativa obrera dóna feina a uns quants treballadors acomiadats per la burgesia tèxtil.

Les reivindicacions obreres són nombroses i persistents. La Societat Econòmica Barcelonina d'Amics del País, fundada l'any 1822, és encarregada, com les altres societats similars, d'estudiar unes bases de treball entre patrons i obrers, precursores de les que elaborarien després les Comissions Mixtes o Comitès Paritaris.

Ω
AGENCIA OFICIAL
OMEGA

Joyería
ALTABA

Ara solament a

GENOVA 81-A (COL. JUAREZ) • TEL. 11-68-32 • MEXICO 5, D.F.

El moviment cooperatiu de la classe obrera, per a la producció i per al consum, s'estén a les altres terres de llengua catalana. L'activitat econòmica dels treballadors catalans es complementa amb l'activitat cultural. Josep Anselm Clavé funda el seu primer Cor l'any 1850 i l'any 1864 ja eren 57 les masses corals de Catalunya orientades per ell. L'any 1854 neix l'Ateneu Obrer de Barcelona, paral·lelament a la naixença d'una Confederació de Societats Obreres coneguda amb el nom d'Unió de Classes. I l'any 1855 esclata a Barcelona la primera vaga general peninsular. Es calcula que els obrers associats de Catalunya ja sumen 80.000. L'any 1862 una representació de 15.000 treballadors de Barcelona es presenta davant dels diputats de Madrid «per a reclamar la llibertat d'associació per a combatre el capital d'una manera noble i pacífica». L'any 1864 surt a Manresa el primer cercle obrer catòlic fundat per mossèn Pere Vicent. Els lligams entre les associacions de resistència i el moviment cooperatiu dels treballadors s'estableixen l'any 1865 amb els acords d'un congrés que dóna vida a una Federació que té la seva residència a Barcelona i un periòdic, com a portantveu, titulat *El Obrero*. Dos anys més tard, els obrers catalans organitzats trameten un missatge d'adhesió al II Congrés Internacional de Treballadors reunit a Lausanne. L'acció internacional de la classe obrera catalana ha començat tímidament però té bones perspectives.

La solidaritat proletària internacional troba ressò entre els obrers catalans organitzats quan a Catalunya es comença la manifestació del Primer de Maig de l'any 1890, com a protesta de les execucions de Chicago i per la campanya de les vuit hores de treball. El moviment solidari català es repeteix una i mil vegades, a cada avinentesa que es presenta, i només es correspost amb motiu del procés de Montjuïc (1897) i quan la condemna de Francesc Ferrer i Guàrdia l'any 1909.

La classificació dels treballadors que es feia el segle passat entre proletaris i miserables sembla acceptada com a correcta per Jaume Vicens Vives. S'anomenaven proletaris els obrers del peonatge i miserables els immigrats procedents del camp de Catalunya o de les terres més pobres de llengua castellana. Aquesta denominació ha estat corregida en el nostre temps quan s'ha qualificat de proletaris els obrers conscients i de capacitat i voluntat revolucionària que tenen com objectiu la conquista del poder polític i l'establiment de la seva dictadura.

Les idees socials del vuitcents no són analitzades per Jaume Vicens Vives. ¿Devia considerar que no entrava en el tema dels industrials i polítics? No s'entreté a escatir quines són les teories de l'anarquisme i sembla talment que consideri el terrorisme com a simple sinònim de l'anarquisme. Tampoc no es planteja la diferència que hi havia entre bakuninistes i marxistes, entre socialistes llibertaris i socialistes autoritaris, entre els partidaris de la simple coacció moral per a l'administració de la cosa pública i els partidaris de la regulació i control estatals. I com a conseqüència, no aprofundeix la divisió del proletariat de Catalunya ni analitza el per què de l'accollida que troben entre els obrers catalans les idees anarquistes per damunt de les marxistes.

La influència de les doctrines de Cabet, de Proudhon i de Bakunin es fa sentir entre els treballadors de Catalunya pel fet que les primeres traduccions espanyoles sobre les idees socials de l'època són d'obres d'aquests autors, escampades no solament pels seus addictes i simpatitzants sinó fins i tot per institucions polítiques i filosòfiques i per editorials importants de Barcelona i de Madrid. Els traductors són, generalment, els mateixos anarquistes peninsulars i els anarquitzants; i les idees anarquistes són divulgades també per les versions espanyoles de les obres del rus Kropotkin, del francès Reclus i de l'italià Malatesta, la majoria editades a Barcelona, on tenien més públic. El socialisme de Jean Jaurès no entra a Catalunya fins el 1905 i 1906, amb les traduccions espanyoles editades per les cases Henrich i Maucci, respectivament. El *Viaje por Icaria*, de Cabet, es publica a Barcelona l'any 1845; les primeres edicions espanyoles de les obres de Proudhon apareixen a Madrid l'any 1860; el pensament de Mikhail Bakunin és divulgat a partir del 1884 també des de Madrid. Mentre que *El Capital*, de Marx, no és donat, en resum, fins al 1903, editat a València per la casa Sempere; i el *Manifest Comunista*, de Marx i Engels, no surt en espanyol fins el 1906.

La bibliografia sobre les idees socials de l'època que considerem és nombrosíssima en espanyol, la llengua que llegien els nostres obrers, imposada des de l'escola primària i a la premsa. És curiós de registrar, entre la munió de polèmiques entorn

Antoni Gilabert

ASSEGURANCES

Parroquia 68 • Despatxos 11 i 12 • Tels. 4-6252 i 4-5148 • GUADALAJARA, Jal.

Sira

SALÓ DE TE

NÁPOLES, 11
Entre Reforma i Insurgentes

MÉXICO, D. F.

IMPREMTA
PUBLI-GRAFICA

ES RENOVA
A LES VOSTRES ORDRES
A

GUERRERO, 268. TEL. 26-61-88
MÈXIC, D. F.

de les idees socials del vuitcents i especialment de la segona meitat del segle passat, un treball, que suposem contrari a les dues branques del moviment ideològic de la classe obrera catalana, titulat *Socialismo y Anarquismo,* que s'atribueix a Enric Prat de la Riba i que fou publicat l'any 1893 a València, quan l'autor de *La Nacionalitat Catalana* tenia vint-i-tres anys. És un fascicle que no hem pogut llegir enlloc i que ni tan sols figura entre les obres de Prat de la Riba registrades per l'Institut d'Estudis Catalans.

*

L'espanyolització del nostre moviment obrer es deu als seus directors espirituals, els quals també estaven espanyolitzats i tenien ben adormida la consciència de catalans. No era pas, com se sol dir, conseqüència de la immigració obrera castellana sinó de resultes de la postergació del català a les escoles primàries i de la imposició de l'espanyol pels governants de Madrid a partir del primer quart del segle XIX. I, lògicament, per la publicació de fulls i revistes que només podien ésser llegits en espanyol.

No té res d'estrany que els capdavanters de l'anarquisme i del socialisme de Catalunya s'expressessin en espanyol quan escrivien, si veien que intel·lectuals amics, de la categoria de Francesc Pi i Margall, no feien altra cosa i es comportaven com a simples espanyols de Catalunya, sense cap mica de consciència de catalans. Les escoles nocturnes per a obrers, creades pels intel·lectuals del grup de Pi Margall, tenien com idioma únic no pas l'idioma del país, sinó l'imposat des de Madrid. El mateix idioma que utilitzava la burgesia catalana, inconscient de la pròpia personalitat. La culpa no era pas dels Munts, ni dels Farga Pellicer, ni dels Marsal i Anglora, els principals capdavanters del moviment obrer de casa nostra durant el segle passat. Era dels catalans més il·lustrats que arribaven a l'extrem de canviar-se fins i tot el cognom, com és el cas del veterà anarquista Joan Montseny, que a les darreries del vuitcents encara signava tal com es deia i que després va adoptar el seudònim de *Federico Urales*. Menys mal que la seva filla ha retornat les coses al seu lloc, per bé que gairebé mai no escrigui en català.

El problema de la immigració castellana a Catalunya és un problema molt vell. Jaume Vicens Vives ens ha citat nombrosos documents de l'època en què els treballadors immigrats formen als rengles dels més miserables, fugint de les terres ermes de Castella i lluitant per la vida al país veí que els oferia més perspectives de subsistència i un futur més esperançador.

Es diu que és per culpa d'aquesta immigració castellana que els rengles de l'anarquisme han augmentat contínuament. L'analfabetisme dels murcians, extremenys i andalusos no és pas propici a permetre que figurin entre els capdavanters i propagandistes de cap idea. Si per cas, lògicament, serà al revés: els obrers catalans, no analfabets i amb moltes lectures al cap, havien d'ésser i foren els dirigents principals de l'anar-

quisme català. Només cal recordar els noms dels fundadors de les nostres més antigues societats de resistència, dels nostres sindicats obrers primitius i de les nostres cooperatives de producció i de consum. La majoria de filiació anarquista. Però com que la policia, atiada pels governadors civils espanyols, empaitava, detenia i portava davant dels tribunals els obrers més miserables, sempre veiem entre les víctimes del terrorisme governamental noms de treballadors de llengua castellana. Però són noms catalans els de Joan Oliva que intenta matar Alfons XII (1878) i el de R. Sempau, que es revenja de les tortures de la policia espanyola als processats de Montjuïc, tirant a matar contra Narcís Portas, un dels principals responsables dels maltractes als detinguts (1897). Els noms catalans abunden entre els terroristes.

L'espanyolització de la nostra classe obrera, abandonada per l'acció cultural de la burgesia, ha fet un gran mal en convertir en simples seccions regionals les nostres organitzacions obreres. Quan es va organitzar la Unió General de Treballadors a Catalunya (1888) i es va fundar el Partit Socialista Obrer Espanyol, també a Barcelona, aquell mateix any, amb l'afany de treballar Espanya endins van deixar Catalunya òrfena de la influència socialista democràtica i el socialisme català del vuitcents va restar reduït a la mínima expressió. I en aparèixer la Confederació Regional del Treball l'any 1910, per acord d'un congrés celebrat a Barcelona, és elegit secretari l'obrer català Josep Negre i l'any següent (1911) sorgeix la Confederació Nacional del Treball d'Espanya, a Barcelona mateix, que elegí com secretari Adolf Bueso, obrer impressor catalanitzat del tot i avui encara militant del Moviment Socialista de Catalunya, exiliat a França. Però la C.R.T. de Catalunya també es va posar a treballar de cara a Espanya i no pas amb una voluntat confederal, políticament parlant, sinó aplicant el federalisme només a la seva estructura interna, ignorant els moviments federalistes i confederals revolucionaris del vuitcents que encara són una bona lliçó i un bon exemple.

La despersonalització del nostre moviment obrer, contra la qual han lluitat un estol de catalans conscients, de tendència obrerista, ha estat una col·laboració directa al manteniment dels règims polítics i de l'estructura orgànica que són la negació de la llibertat individual i col·lectiva.

La catalanització del nostre moviment obrer, polític i sindical, és indispensable per a la reconstrucció nacional del nostre poble i per a imposar un nou règim polític i una nova estructura tenint en compte les diverses nacionalitats que integren l'actual Estat espanyol. Només així podrem veure afermades les nostres llibertats com a hones i com a poble. Quan ho comprenguin tots els sectors del moviment obrer català, Catalunya recobrarà i veurà garantida la seva personalitat nacional. — MIQUEL FERRER.

EPISODIS DE LA HISTÒRIA

Han arribat a Mèxic dos nous volums dels *Episodis de la Història*, de l'Editorial Rafael Dalmau, de Barcelona. Són, doncs, sis els que ens són coneguts i que comentarem en els números pròxims de PONT BLAU. Les *Unions de nobles i el Rei del punyalet*, de Rafael Tasis (v. PONT BLAU, número 92, p. 212); *El desafiament de Pere el Gran amb Carles d'Anjou*, de Ferran Soldevila; *Com Catalunya s'obri al món mil anys enrera*, de Ramon d'Abadal: *Pere de Portugal, rei dels catalans*, de J. E. Martínez Ferrando; *La reivindicació social dels remences*, de Joaquim Camps i Arboix, i *L'expedició dels Almogàvers*, de Rafael Tasis, publicats per aquest ordre. Com es veu a simple vista, el propòsit de l'editor i del director de la col·lecció, l'eminent historiador Ferran Soldevila, no ha estat de publicar una història general de Catalunya. Els volums corresponen exactament al nom de la col·lecció; cadascun d'ells tracta un episodi de la nostra història, independentment del contingut dels altres, la qual cosa permetrà als lectors afeccionats a la lectura de la història, desitjosos de conèixer millor el passat del nostre poble, cercar-hi una més àmplia informació sobre aquells fets i aquelles figures que els hagin interessat en la lectura d'una història general. Els volums esmentats, molt reeixits en el contingut i bellament presentats, vénen a satisfer una necessitat notòria.

Mobles
CATALÒNIA, S. A.
Av. Insurgentes, 368 - MEXICO, D. F.

Dr. Peña Massip

Ex-intern pensionat a la Facultat de Barcelona, Hospital Vaugirard i Saint Antoine, París

MEDICINA INTERNA
DIGESTIU, NUTRICIÓ
GERIATRIA

Consultes d'11 a 2 i de 5 a 8
Prèvia cita

Marsella, 61-102. Col. Juárez
Tel. 11-10-91 México, D. F.

La Optica López

TELÈFON 10-00-63
LOPEZ, 157-D
MEXICO, D. F.

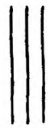

- *Atenció especial a les receptes dels oculistes.*
- *Ulleres i cristalls de totes classes*
- *Puntualitat, exactitud, economia*

RECENSIONS

***El carrer**, per* LLUÍS ROMERO, *Albertí, Editor (Nova Col·lecció Lletres), Barcelona (142 pàg.).*

El carrer és el segon llibre que publica en català Lluís Romero. El primer, *La finestra*, va ser editat també per Albertí, fa cosa de quatre anys, en la mateixa col·lecció.

Com autor de llengua castellana (és també castellà de família, si bé va néixer a Barcelona el 1916), Lluís Romero va guanyar el premi Nadal 1951 amb *La Noria*. Fou una consagració espectacular reforçada després amb altres obres (*Cartas de ayer, Las viejas voces, Los otros*) i amb documentals com *Barcelona* (amb fotografies de F. Català-Roca) i *La Costa Brava*.

No apuntem aqueixes referències a títol purament informatiu; i encara que potser seria prematur de considerar definitiva la incorporació d'aqueix escriptor a la literatura catalana, la publicació en la nostra llengua de *La finestra* i *El carrer* és un fet que no deixa de tenir la seva significació.

*

El carrer és una bella mostra de literatura narrativa i (possiblement) autobiogràfica, almenys en bona part. Amb tot, malgrat que el narrador utilitza la primera persona, molt sovint el veritable protagonista de l'obra és, en efecte, «el carrer de la Creu» d'una vila, no pas massa petita, de la Costa Brava, amb les seves cases de façanes blanques, de balcons amb flors i roba estesa, un carrer que dóna «a una plaça isolada de la platja per un rengle de barques: més enllà, la mar».

El narrador no és pas fill de la vila mateixa, però la coneix molt bé des que era menut. Ara, en obrir-se el llibre, és un home entrat en anys, que fuma en pipa, i a qui plau d'evocar el passat assegut a la porta de la casa avial «massa gran per a un home solitari i vell». Ell sap que en aquella casa hi morirà, però això no l'espanta. En l'espera de la darrera hora, com que no té res a fer — llevat de la temporada de les veremes en què s'arriba a la vinya i fa veure que vigila el parcer —, el bon home seu vora el brancal, carrega una catximba (en té cinc o sis), cavil·la i escolta les veus interiors. Vull dir que recorda, simplement, com tothom a certa edat. Així, a poc a poc, a través de les confidències del vell solitari, el lector assisteix a una mena de renadiu espectral del carrer de la Creu per on tornen a passar les figures dels avis, dels pares, de la muller — morta prematurament —, dels amics i dels enemics (qui no en té algun?), del Pepet Paleta, de l'Anton Mariner, del «Nando» — a qui una tintorera se li menjà una mà —, d'en Roc — que havia manat fragata —, del Gep Músic — que tocava el flabiol a la cobla —, de Tòfol, el contrabandista, del Borni — a qui la seva dona les hi feia portar llargues —, de Pere Llarg, de Joan el Pobre i de tants altres que baixaren, ja

fa molts anys, al regne de les ombres. Entre aqueixes ombres, la més viva — si hom pogués, ai las!, dir-ho així —, la més dolça, haurà estat sempre, ho és encara, la d'una cosina, la Maria-Àngels, estimada d'amor indefinible (era casada), d'una amor que el narrador no vol, o no sap, tenir per culpable. Només sap que quan ella morí, de desgràcia, ell, que ja era vidu i no pas massa gran, va sentir-se «sobtadament vell» i que d'aleshores ençà «tota alegria li seria vedada». És més, des d'aquella data, la vida del narrador ja no haurà estat més que una meditació sobre la mort. «Sóc — diu — com una península vivent al bell mig del mar de la mort.» De vegades, si la tristesa l'aclapara, pensa: «Això ho fa l'edat i també la mateixa naturalesa humana que, de per si, és peridora.» Però no s'acoquina i espera serenament, perquè «un vell covard és un desequilibrat o una demostració de la seva incapacitat de viure quan li corresponia de fer-ho».

*

Però el narrador d'*El carrer* no és únicament un analista minuciós i delicat — sobretot pel que respecta als propis sentiments —, sinó un home que ha llegit, i no sols novel·les (de Conrad, de Melville, de Poe, de Baroja), «novel·les que parlen de la mar», sinó la *Crònica de Muntaner*, històries de la vila on viu i altres molts papers i registres. És, doncs, un petit erudit i sap (sense creure-hi massa, però) que, segons els papers, a la vila hi hagué un poblat ibèric, que van trobar-hi unes parets «del temps dels grecs» — segons un profesor de Barcelona —, que hi havia unes torres antigues, «que el batlle Rius va fer reconstruir», etc. Tot plegat és prou interessant perquè el lector — per poc curiós que sigui de cròniques locals — s'hi complagui i àdhuc s'hi delecti. És qüestió de gust o de sensibilitat. A mi, totes les confidències del vell «del carrer de la Creu» m'han commogut. Hi passa una barca de mitjana amb un nom — *Verge de la Cinta* — que m'és car i això no pas per raons religioses, sinó per altres d'amor profà — terral i, gairebé diria, conjugal — les quals són també de molt pes. Hi passen les figures dels eterns «indianos» — tan eterns que em semblen coneguts de sempre —, d'aquells «que portaven petits obsequis per als parents», que passejaven, anaven al cafè «i eren desterrats a tot arreu», en una prefiguració d'un destí que molts, si les coses van bé, compartirem.

*

El carrer és un llibre sense intriga ni trama — a no ser la trama de la vida i del que hi ha al capdavall; un llibre que, de vegades, s'aguanta per la sola qualitat del llenguatge sense baves, ni flocs, ni gaires metàfores, aspre algun cop, sovint tendre o insinuant, sempre madur, acabat.

Finalment, cal apuntar que és el llibre d'un moralista baldament sigui pel fet d'una de les poques creences que professa el narrador o sigui que, malgrat les bestieses i les maldats humanes, «la raça dels bons, la raça d'Abel, és més nombrosa que la dels dolents sobre la terra». Tant és

ARANYES DE CRISTALL
CRISTALLS

ARTE
CRISTALINO
S. A.

Prop. Jaume Camarasa

Independencia, 163
San Pedro Tlaquepaque, Jal.

El Gallo Mexicano
S. A. de C. V.
Ribera de San Cosme 60 - MEXICO, D. F.
Cable: ANHELO - Tels. 35-63-79 i 16-12-23

MAGATZEM DE TEIXITS
I ROBA EN GENERAL

•

RETALLS DE TOTES MENES A DOJO
I SEMPRE A MENYS DEL COST

Estel

FABRICA
DE ROBA INTERIOR
PER A SENYORA

Av. República Argentina, 76 - B
Tel. 26-16-50 - MEXICO, D. F.

MD

ARTICLES DE PUNT
Models exclusius per a senyora, nen i home
CREACIONES MAS DEOP, S. A.
*Av. Uruguay 86 * Tels. 21-17-35 i 12-03-13*
México, D. F.

així que «si tots els homes bons del món s'ajuntessin i s'estrenyessin les mans, formarien una força tan potent que ningú no podria derrotar-la». Cal creure-ho. Ja he dit que el vell narrador és un bon home i encara em plau de seguir-lo quan, algun dia, s'arriba a la plaça on seu en un banc, amb tres o quatre amics tan vells com ell. Allí parlen del temps que fa i de coses antigues «mentre el no-res ens volta. . .», el no-res que és la «matèria de la qual estem fets». Cal resignar-s'hi, encara que potser és millor que sigui així.

¿Fins a quin punt *El carrer* és un llibre basat en fets reals o en impressions viscudes? Ningú no ho sap — tret de l'autor, és clar. Però encara que no tingués cap valor «documental» o de testimoniatge, en tindria per la seva remarcable dignitat literària. — A. BLADÉ DESUMVILA.

LA SOCIETAT CATALANA D'ESTUDIS INTERNACIONALS

El 27 de juliol passat, la Delegació Americana de la Societat Catalana d'Estudis Internacionals va tenir la seva segona reunió de treball al local de l'Orfeó Català de Mèxic. Per a informació dels nostres lectors sobre l'origen i les finalitats de la S. C. d'E. I. reproduïm la comunicació del secretari de la Societat, J. M. Batista i Roca, a la Delegació Americana, en ocasió de la constitució d'aquesta, sota la presidència del doctor Antoni Peyri, a Mèxic.

Fa més d'un any que iniciàrem a Europa la Societat Catalana d'Estudis Internacionals, la qual s'honora tenint per president l'il·lustre home de lletres Josep Carner. Avui tots hem de veure amb satisfacció que la S. C. d'E. I., sota els auspicis del Consell Nacional Català, estén les seves activitats a Amèrica.

Finalitats. Són complexes; d'una banda es proposa ésser un centre d'estudis i documentació per als catalans sobre problemes i doctrines de les relacions internacionals. En aquest aspecte, fins a cert punt, potser podríem dir que ha estat inspirada per l'exemple de la Royal Society of Internacional Affairs de Londres. D'altra banda, haurà d'oferir informació sobre Catalunya i el problema nacional català a tots els centres i personalitats que s'interessin pels problemes de les petites nacions.

En cap període de la història de la Humanitat hi havia hagut un nombre tant gran d'homes que alcessin la seva consciència contra aquesta violència i s'esforcessin per a crear una doctrina jurídica que representés no sols un progrés del Dret Internacional Públic sinó una ferma garantia que les relacions que relliguen la vida de la comunitat internacional han d'ésser basades en el Dret, en el respecte mutu i en la llibertat dels pobles.

El genocidi cultural català. Heus-ací una de les tasques de la S. C. d'E. I. en l'elaboració de les doctrines internacionals.

Inmediatament que la Conferència General de

la UNESCO admeté Espanya el 19 de novembre de 1952, el delegat espanyol oferí «la expresión más leal y más firme de España de colaborar plenamente a la realización integral de todos los fines que tiene la UNESCO en su Carta Constitutiva y sus sucesivos Reglamentos y Acuerdos». El dia 30 de gener de 1953 l'ambaixador d'Espanya a la Gran Bretanya diposità a la Foreign Office l'Instrument d'Acceptació per part del Govern Espanyol de la Constitució de la UNESCO. Espanya no ha fet honor a aquests compromisos tan solemnement concrets.

La Carta de les N. U., la Constitució de la UNESCO i la Declaració Universal dels Drets de l'Home proclamen uns principis i imposen unes obligacions a tots els Estats membres de les Nacions Unides que són la font d'on neix la nova doctrina jurídica del respecte als drets dels pobles.

El modern dret internacional reconeix i protegeix els drets de les minories nacionals. Aquesta protecció s'inicia en el Tractat de Versalles a conseqüència del capgirament provocat a l'Europa central amb el reconeixement de les velles nacionalitats que es constituïren llavors en nous Estats.

El principi fonamental de les N. U. i de les seves filials és la igualtat de drets i deures per a tots els Estats membres. Aquests principis són proclamats per la Carta de les Nacions Unides. L'Acta de Constitució de la UNESCO conté els mateixos principis. Iguals afirmacions trobem en la Declaració Universal dels Drets de l'Home. I la mateixa doctrina trobaríem en els projectes de Convenció dels Drets Econòmics i Culturals, i de Convenció dels Drets Civils i Polítics preparats per la Comissió dels Drets de l'Home del Consell Econòmic i Social de les Nacions Unides.

El Consell d'Europa presta especial atenció als problemes de les minories nacionals.

La tendència que avui es manifesta és a reconèixer els Estats interessats que trobin una solució satisfactòria per negociacions bilaterals, cercant sempre l'imperi del Dret i si les negociacions fallessin valdre's llavors del procediment previst en la Convenció d'Europa per a l'arranjament pacífic de les diferencies entre Estats.

Aquesta situació obliga les nacions que reivindiquen llur llibertat nacional a unir-se per a la defensa de llurs drets. Aquesta acció internacional la podem menar els catalans avui dins la Unió Federalista de les Comunitats Nacionals Europees que agrupa les dues categories de comunitats nacionals, les nacions i les minories nacionals.

Els drets d'autodeterminació proclamats primer en les revolucions nacionalistes liberals del segle XIX és l'altre principi que avui està incorporat al nou Dret de les N. U. La Carta el proclama en senyalar els drets de tots els pobles a disposar d'ells mateixos.

«Tots els pobles i totes les nacions tindran el dret d'autodeterminació, és a dir, el dret de determinar lliurement llur estat polític, econòmic, social i cultural.»

El nou Dret i la causa catalana. Qualsevol que sigui l'actitud de l'Estat espanyol envers els com-

G.I.G.S.A.

AUDITORS
COMPTADORS
PROMOTORS
I ORGANITZADORS
D'EMPRESES MERCANTILS
I INDUSTRIALS

Artículo 123 N.º 129 - Desps. 202-203-204
Tels. 46-71-56, 10-16-23 y 21-68-58
MEXIC 1, D. F.

Tubs per albanyars i clavegueres
FERM

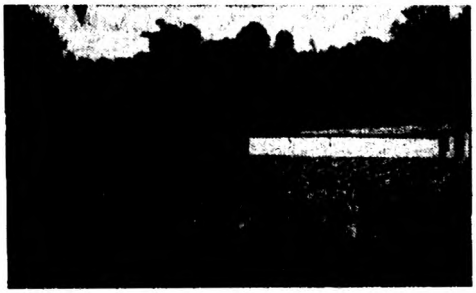

LLUÍS BOTA VILLÀ
2 Poniente, 511
PUEBLA, Pue.
Sucursal Tlaxcala: Independencia 2

promisos contrets en ingressar a les Nacions Unides, el Dret d'aquestes garanteix als catalans: *a*) que no es faci en contra nostra cap discriminació per raó de nacionalitat o llengua; *b*) que els catalans puguem lliurement i sense limitacions disposar de nosaltres mateixos i determinar l'estat polític, econòmic, social i cultural del nostre poble.

Si els catalans no ens defensem, qui ens defensarà? Cal que hi hagi catalans que es preocupin seriosament de l'estudi del nou dret de protecció de les nacionalitats que deriva de la doctrina jurídica que s'està elaborant a les Naciones Unides. Que estudiïn i es facin forts en l'aplicació del dret d'autodeterminació dels pobles per arribar a la llibertat nacional. Que apliguin dades i precedents sobre la manera com tots aquests principis han estat aplicats a altres països. Que estudiïn la nova estructura de les Comunitats britànica i francesa, i de les federacions i confederacions que existeixen dintre els estats que les composen, i als Estats Units, a la Unió Soviètica i a Suïssa. El futur de Catalunya pot dependre d'aquests estudis. Cal adreçar una crida als juristes catalans a l'exili i a l'Interior perquè se'n preocupin seriosament. Cal aplegar la gran quantitat d'exemples i d'experiències en la vida d'altres nacions i minories nacionals i el gran nombre d'arguments jurídics que avui se'ns ofereixen, el conjunt de tots els quals pot ésser decisiu si el sabem aprofitar i manejar degudament per a la defensa de les nostres reivindicacions nacionals.

Fem aquesta crida en la confiança que els catalans no la deixaran desatesa.

J. M. BATISTA I ROCA

Cambridge, maig del 1960.

FREDERIC CULÍ I VERDAGUER

A darrers d'abril morí a Barcelona l'advocat Frederic Culí i Verdaguer. Des d'estudiant, a principis de segle, actuà en el catalanisme amb tot el fervor de la seva joventut; i, seguint inspiracions del doctor Martí i Julià, per qui sentia una raonada veneració, fou un dels promotors, dins de la Unió Catalanista, de la Joventut Socialista de Catalunya, l'òrgan de la qual fou la revista *Renaixement*. Féu en aquesta publicació les seves primeres armes, com a periodista, en defensa del Dret Català i especialment del Notariat que va haver de sostenir, aquells anys (1911), una obstinada lluita contra les mesures centralistes i unificadores del govern de Madrid. Posteriorment la seva col·laboració hi fou assídua. El seu estil àgil i abrandat, però d'una lògica contundent, li valgué que un dels seus primers informes professionals desconcertés el tribunal i fos qualificat pel president de la Sala de «*romanticismo forense*».

Nascut a Sant Hilari Sacalm, Culí i Verdaguer sentia una gran devoció per la seva terra pairal. La fúria del mar, ni que fos sols en espectacle, li imposava una autèntica angoixa. I quan algú se n'estranyava, ho justificava amb una convicció que era gairebé un retret a l'interlocutor. «Jo sóc muntanya», deia.

Era de muntanya i portava a la muntanya el seu idealisme. Durant molts anys editava a Sant Hilari *L'Estiuada*, un portantveu del catalanisme militant que, responent al seu títol, es publicava únicament durant els mesos d'estiu — Culí i Verdaguer estudiava, primer, i exercia, després, a Barcelona — i aplegava les firmes més prestigiosos de la intel·lectualitat catalana del primer quart de segle.

Doctor en Dret, membre de la «Union Internationale des Villes», amb secretariat a Brussel·les, fou professor a l'Escola d'Administració Pública de la Generalitat de Catalunya i participà activament en l'organització de les anomenades Setmanes Municipals, encaminades a dignificar, políticament i tècnica, la vida local catalana. El Ministeri d'Instrucció Pública i Belles Arts de la República Francesa li atorgà la distinció d'*Officier d'Académie*.

Les dolorosament encara actuals circumstàncies de Catalunya, apagaren el nom de Culí i Verdaguer molt abans de la seva mort. Dotat d'una gran sinceritat — gairebé ingenuïtat — moral, visqué els darrers anys de la seva vida en l'isolament espiritual de l'inadaptat: el trist isolament de sentir-se foraster en la pròpia pàtria. — MANUEL ALCÀNTARA GUSART

LABORATORIOS QUERALT MIR, S .A.

Productes científics

MELCHOR OCAMPO 25 - COYOACAN, D. F.

TELS. 24-69-89 I 24-69-35

MÉXICO 21, D. F.

CATALANISME I POLÍTICA

Fa poc, un diumenge al matí, les famílies de Barcelona que sortien cap a les platges o cap a les muntanyes, al llarg de qualsevol de les sis carreteres principals per les quals es surt de la ciutat llegien el nom «Pujol» escrit a llocs destacats. En un opuscle publicat pel grup monàrquic *Unión Española* es lamenta el dany causat al prestigi de l'exèrcit en usar els tribunals militars per a causes com la que s'ha seguit al doctor Pujol. Per altra banda, a les concentracions dels falangistes fetes durant el mes passat, s'ha combatut amb irritació la campanya sobre el doctor Pujol i el paper que hi han representat els sacerdots i els grups catòlics.

El doctor Jordi Pujol, conegut líder catòlic, ha estat sentenciat a set anys de presó per haver escrit un text en el qual s'insultava el general Franco. Després de declarar-se'n autor, el doctor Pujol ha dit davant del tribunal que ho havia fet obligat per les tortures a què l'havia sotmès la policia. Originalment va ser detingut per una altra raó. El mes de maig es va donar al Palau de la Música Catalana, de Barcelona, un gran concert en honor de Maragall, el gran poeta català. Hi van prendre part cors de tot Catalunya i hi van estar presents alguns membres del Govern espanyol. El *Cant de la Senyera*, que el públic esperava sentir, va ser prohibit per les autoritats al darrer moment, i quan al final del concert el públic es posà a cantar-lo, intervingué la policia. Es sosté que alguns dels detinguts, a més del doctor Pujol, van ser maltractats per la policia.

Evidentement, l'incident ha servit com un punt focal al volt del qual el que es pot anomenar «catalanisme» ha començat a concentrar-se una vegada més. Totes les classes socials de Catalunya coincideixen en la seva exigència de l'afirmació de la personalitat de Catalunya. Com que el moviment és democràtic al mateix temps que anticentralista, és essencialment oposat al règim de Franco. A Catalunya es sent una especial antipatia per la Falange. Un líder local de la guàrdia de Franco deia l'altre dia: «Ser falangista a Barcelona és més difícil que a qualsevol altre lloc d'Espanya.» Al mateix temps, els catalans no volen iniciar cap disturbi polític seriós. Abans que arriscar-se a una altra guerra civil suportarien qualsevol general que garantís l'ordre. La seva actitud es demostra en una resistència passiva o bé, ocasionalment, en manifestacions amb un objectiu determinat, com les que es van fer contra l'antic director de *La Vanguardia*, el diari falangista de Barcelona, o per la qüestió dels tramvies. Molts dels joves es mantenen apart de la política i cultiven activitats culturals i tècniques. Els catalans que pertanyen als partits polítics il·legals, que estan agrupats en un organisme coordinador, han acordat acceptar una monarquia com la millor forma de transició si el general Franco marxa, encara que el catalanisme és tradicionalment republicà.

El moviment per a l'autonomia catalana no és separatista; no es té el propòsit de desvincular-se d'Espanya. Els catalans voldrien un sistema com el cantonal de Suïssa, de tan bons resultats. Demanen llibertat en les qüestions internes, amb una admnistració amb personal català i dirigida per ells mateixos. Actualment l'administració està centralitzada a Madrid; els departaments governamentals mantenen delegacions a les capitals de província, però aquestes han de tramitar-ho tot a Madrid, amb una plàcida despreocupació pels retards que això supuosa. La major part dels funcionaris, des dels de les delegacions fins als revisors dels ferrocarrils, són duts a Catalunya des d'altres llocs d'Espanya i els catalanas sostenen que alguns d'ells són furiosament anticatalans. L'animadversió per a les aspiracions de Catalunya no ha estat creada per Franco, naturalment. Quan Catalunya va aconseguir el seu estatut d'autonomia sota la República, va ser contra la voluntat d'una gran part dels espanyols. Els catalans formen un poble distint, tenen una llengua diferent i gaudeixen d'un nivell de vida relativament alt, i potser els gelosos temors dels centralistes són agreujats pel fet que avui, degut a l'augment de les exportacions i al turisme, Catalunya depèn menys que abans del mercat espanyol.

Actualment no hi ha gaires perspectives de democràcia ni d'autonomia a Catalunya. Els catalanistes actius s'han assenyalat la llibertat cultural com objectiu immediat — llibertat per a usar el català en l'ensenyament, a la premsa, en llibres, etc. Avui es permet parlar lliurement català

CORTESIA
del
RESTAURANT

ambassadeurs

Paseo Reforma, 12
MEXICO, D. F.

— una millora en relació als anys de la immediata postguerra — però la llengua encara no és ensenyada ni usada a les escoles de Catalunya, i tots els diaris que es venen als carrers són en castellà. Aquestes restriccions són contrarrestades per l'entusiasme de la gent pel seu heretatge cultural i sobretot per l'entusiasme de la joventut. Els pares ensenyen el català als seus fills i és d'ús general en les relacions socials i en els negocis. Un signe de la força dels sentiments populars es troba en el moviment dels *scouts*, il·legal a Espanya. A Catalunya les autoritats ignoren l'existència dels *scouts* mentre no es facin massa notoris, i ells combinen les activitats del moviment amb el catalanisme. A les reunions dels campaments, generalment nocturnes i celebrades a la muntanya, s'hissa la bandera catalana i s'instrueix els joves en la literatura i en la història de Catalunya. Són uns 10.000; una gran part, adults, però la majoria d'aquests són homes i dones de menys de trenta anys.

Una part de l'*entourage* del general Franco — compresos membres del Govern, alguns dels generals i el senyor Manuel Aznar, el nou director de *La Vanguardia* i director també d'Efe, l'agència de notícies oficial — és partidària, segons es diu, de fer concessions als sentiments catalans i ha estat darrera el general en la visita d'aquest a Barcelona la primavera passada; però no es veu clar fins on arriba la seva influència. De moment, el Govern ha reaccionat davant les protestes pel cas Pujol i altres crítiques recents amb un enduriment general en el to de les declaracions oficials. Per ara dominen els *durs*.

(De The Economist, *de Londres, del 6 d'agost del 1960, reproduït amb el sol propòsit d'informar els lectors de l'interès d'aquesta prestigiosa publicació anglesa per Catalunya.)*

NOTICIARI

El Govern de la Regió Autònoma de Sardenya recentment ha editat una *Bibliografia de linguistica sarda* (1952-1956), feta per Maria Teresa Atzori. ¶ Pere Guilanyà ha registrat a la revista *Ressorgiment*, de Buenos Aires, el triomf del pintor Martí Bas a París. Parla de les nombroses i admirables obres litografiades: Prosper Merimée, Flaubert, Cervantes i també d'autors moderns com per exemple Henri de Montherlant, sense oblidar, naturalment, les d'autors catalans que sempre ha il·lustrat amb entusiasme i generós esperit patriòtic. Parla també del comentari que va dedicar al nostre artista la revista nord-americana *The Ohio Wesleyan*, del mes de febrer passat, i de la recent exposició de trenta teles exposades a Barcelona. ¶ L'escriptora uruguaia Blanca París ha presentat la seva tesi sobre el tema: *La Universidad de Montevideo en la formación de nuestra conciencia liberal* i per encàrrec de l'Associació Cultural Uruguayo-Catalana ha fet una recensió dels principals catalans que figuren en la història de l'Uruguay. ¶ El diari *La Nueva Provincia*, de Bahía Blanca, Argentina, ha dedicat un article a enaltir l'obra del pintor i escultor català Antoni Bagué, actualment resident a Neuquén. La província del Neuquén li ha encarregat ara un monument a la memòria de Ceferino Nammuncurà, aborigen d'aquells indrets, de raça índia, convertit al catolicisme. ¶ L'Esbart Empordà, de Córdoba, Argentina, ha celebrat el seu primer aniversari amb una sèrie d'actes, entre els quals destaca la sessió donada a la Sala Auditòrium de la Ràdio Nacional. Formant part del programa commemoratiu de l'aniversari, Josep Maria Ribera-Faig ha donat una conferència sobre *Ressenya històrica i anecdòtica del folklore català*. ¶ La Joventut Catalana de Buenos Aires ha tributat un homenatge a Joan Larreu, membre de la Primera Junta de Govern independent de l'Argentina, portant un ram de flors al peu del monument, davant del qual l'Esbart Dansaire Ramon Mas va interpretar diverses obres. ¶ La mateixa Joventut Catalana ha organitzat el Segon Festival de Dansa Catalana que ha tingut lloc el dia 10 de juliol a la Sala del carrer Charcas, de Buenos Aires. ¶ Els Amics de la República Argentina a Barcelona, adherint-se a les festes del 150 aniversari de la Revolució de Maig, han aconseguit el permís municipal per a erigir un monument a l'Avinguda de la República Argentina. El bust del general independentista és obra de l'escultor Josep Viladomat. El basament del monument serà de granit dels Andes, portat especialment de l'Argentina. ¶ El Grup escènic del Centre Català de Caracas, Venezuela, ha donat una representació al Teatre Municipal interpretant *Jo seré el seu gendre*, de Jaume Vilanova i Torreblanca, i *Deulofeu, fabricant*, de Francesc Freixes i Cortès, a profit dels damnificats de Xile. ¶ La Joventut de l'Orfeó Català de Mèxic ha inaugurat el seu Cinema Club. I ha organitzat una conferència a càrrec de Domènec Font sobre excursionisme. ¶ Salvador Dalí, durant la seva estada a Catalunya, ha dit que dintre un parell d'anys l'art de la pintura retornarà a Fortuny. ¶ Ha estat inaugurat a La Sagrera, Barcelona, el Centre de Formació Professional Accelerada, a base de cursos intensius de sis mesos. Per a l'organització d'aquests cursos industrials ha estat cridat el professor francès Edouard Roussignol, director de la Professió Accelerada de França. ¶ L'Ajuntament de Girona vol dedicar un monument a l'escriptor Joaquim Ruyra. Ha estat encarregat a l'escultor Torres Monzó. ¶ Els Amics de la Ciutat de Barcelona han organitzat una conversa a l'Ateneu Barcelonès sobre el tema: *El mar com element urbanístic barloní*. Hi han pres part Antoni Magro Mas, Josep Cararach i Mauri, Enric Giralt, Camil Bas, Emili Bordoy i Francesc Pous. ¶ Com a conseqüència de l'homenatge de la intel·lectualitat barcelonina a l'actriu Mercè

Vila, ara li han concedit la Medalla del Mèrit del Treball. ¶ Amb motiu del centenari del naixement del compositor Isaac Albéniz (Camprodon, 1860), s'han organitzat uns concerts d'obres seves a la Sala Marshall, de Barcelona. Hi han pres part les pianistes Carlota Garriga, Montserrat Santacana i Maria Teresa Monteys. ¶ Han estat destinats set milions de pessetes a les reformes de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, a Barcelona. Les obres es faran a base del projecte elaborat per l'arquitecte Jeroni Martorell, que fou director dels Serveis de Conservació de Monuments de Catalunya. La realització de les obres anirà a càrrec de l'arquitecte Camil Pallàs. Entre les reformes a fer hi ha la construcció d'una cambra cuirassada per a la custòdia dels principals documents de l'Arxiu. ¶ A Barcelona s'ha organitzat un homenatge al director de l'Institut Francès de la capital de Catalunya, Pierre Deffontaines, amb motiu del vintè aniversari de la seva actuació cultural a Barcelona. ¶ El veredicte del VI Concurs Internacional de piano Maria Canals, celebrat a Barcelona, és el següent: el Gran Premi, dotat amb quinze mil pessetes, a Andrej Jasinski, de Polònia; els dos segons premis a Constance Knox, dels Estats Units, i Vittorio Rossetta, d'Itàlia; i el tercer a Jean-Jacques Hanser, de Suïssa. ¶ A Formentor (Mallorca) s'ha celebrat el I Congrés Internacional Lul·lià amb la participació de 80 representants de 14 països. Ha estat enllestida l'edició de les *Obres Essencials* de Ramon Llull, que formen deu volums. L'estudi de la llengua en les obres catalanes del doctor Il·luminat ha estat feta pels filòlegs Badia i Moll. ¶ Lluís Riudor, director dels Serveis Municipals de Parcs de Barcelona, ha donat una conferència al *Círculo Catalán*, de Madrid, sobre el tema *Un passeig pels parcs i jardins públics de Barcelona*. ¶ L'Institut d'Estudis Americans, de Barcelona, ha obert el nou curs d'anglès-americà i anuncia que donarà certificats d'estudis de la Universitat de Michigan. ¶ El professor George R. Collins, de la Universitat de Columbia, ha donat una conferència al Foment de les Arts Decoratives de Barcelona sobre el tema *Paral·lelisme entre Gaudí i Wright*. ¶ A Manresa s'ha editat un volum de *Nou contes catalans*, de Modest Sabater, il·lustrats per Alfred Figueres, amb un pròleg d'Octavi Saltor. ¶ Continuen avançant els estudis relatius al projecte de foradada que unirà el Tibidabo amb el Vallès Occidental. ¶ Ha estat incorporat a la Diputació de Barcelona l'Institut Internacional de Cultura Romànica. ¶ Per a la modernització de l'equip científic de l'Observatori Fabra, de Barcelona, l'Acadèmia de Ciències i Arts ha recollit diversos donatius que fins ara sumen cinc-centes mil pessetes entre les aportacions de les corporacions oficials i el Banc Urquijo. ¶ L'estàtua de l'emperador Cèsar August, obra de l'escultor Joan Rebull, ha estat destinada a l'entrada del nou Museu de Tarragona. Es tracta d'una figura de marbre d'Almeria que pesa cinc tones i mitja i té tres metres seixanta centímetres d'alçada. ¶ A l'Exposició de Belles Arts serà reunida l'obra principal de l'escultor Josep Clarà en una sala especial d'homenatge. ¶ El 31 d'agost ha acabat el termini per a prendre part al concurs literari sobre el Premi Pere Martí Peydró, de deu mil pessetes, instituït per la Fundació Bosch i Cardellach, de Sabadell. El dotador d'aquest premi és Bonaventura Martí i Comas. ¶ El nou barri del Besòs constarà de 5.200 habitacions i el del grup Mombau, de 800. El pressupost del grup del Besòs és de 714 milions de pessetes i l'altre de 211 milions. Les escoles del Besòs tindran capacitat per a 2.500 infants i les de Mombau per a 600. S'han rebut 18 mil instàncies signades per futurs matrimonis, famílies nombroses i altres necessitats d'habitació de Barcelona, principalment dels procedents dels barris de barraques que han estat destruïts o desplaçats. Fins ara només s'han concedit 1.100 habitacions. ¶ El doctor Jean-Flavieu Lalive, secretari del Comitè Internacional de Juristes, de Ginebra, ha estat a Barcelona i ha explicat al Col·legi d'Advocats que el dit Comitè és una organització no-governamental que té caràcter d'entitat consultiva de les Nacions Unides. Es va fundar l'any 1952 i està consagrada a afirmar i promoure l'imperi de la llei a tot el món; i per aconseguir els seus propòsits organitza manifestacions pràctiques encarregant-se de la defensa quan es realitzen violacions generals i sistemàtiques dels principis fonamentals de la justícia. Va anunciar que s'havia obert un concurs per als joves estudiants de Dret sobre el tema *La participació del jurista en el desenvolupament econòmic i social del seu propi país, sota l'imperi de la llei*. ¶ Rafael Tasis ha publicat a Editorial Selecta la novel·la policíaca *Un crim al Paralelo*. ¶ Maria Gispert Coll, resident a Caracas, ha publicat la seva segona novel·la, *Ombres i Llum*, dintre les edicions del Centre Català d'aquella capital; impresa per Costa Amic, de Mèxic. La seva primera novel·la, editada per Queralt Clapés, de Perpinyà, porta per títol *Quan*

LA MILLOR PASTISSERIA EUROPEA · ELS XOCOLATES SUÏSSOS PERRIER

Pza. Parque España 7. - 11-06-95

Dr. EMILI FOLCH SOCIAS

CARDIÒLEG

Consulta
De 5 a 8 del vespre

Passeig de la Reforma
Nº 400 - 402

Telèfon 11-56-92

DOCTOR DEMOFIL FRANCO

ODONTOLEG

Consulta:
de 11 a 1 i de 4 a 8

Uruguay, 44-112
Tel. 21-20-57
MÉXICO, D. F.

es desperten els sentits... ¶ *Bellesa de Catalunya*, la primera edició de la qual estava esgotada, ha aparegut en una segona notablement augmentada amb nous textos i il·lustracions.¶ Ha aparegut el segon volum d'*Obres Essencials*, de Ramon Llull. ¶ L'editor mexicà González Porto ha manifestat a Barcelona que els autors espanyols més llegits en aquest país són Ortega Gasset, Unanumo, Baroja, i ara Julián Marías, Martín de Riquer, Cela, amb alguna curiositat pels premis literaris. ¶ A la mateixa capital ha estat inaugurat el Museu d'Art contemporani, que comprèn des de teles de Joaquim Sunyer, escultures de Manolo Hugué i ceràmica de Llorens Artigas, fins pintures de Tàpies i escultures de Moisès Vilella. ¶ En ocasió del Dia del Llibre s'ha informat del total editat durant l'any. Més de la meitat de les obres (2.783) han estat editades a Barcelona; menys de la meitat, a Madrid (2.060), 111 a València i 103 al País Basc. El 30 per cent del que ha estat editat són traduccions i la meitat dels llibres editats (2.429) és literatura, sobretot novel·les (1.960) i la majoria d'aquestes són novel·les policíaques (924). De llibres de poesia solament han estat publicats 145 a tota Espanya. ¶ Ha estat inaugurat el servei automàtic en les comunicacions telefòniques de Madrid-Barcelona. ¶ En una casa de compravenda del barri xinès aparegué la tela de Zurbarán que havia desaparegut del Museu Municipal, de Barcelona. ¶ A Palma de Mallorca es projecta construir dos grans estudis cinematogràfics per tal d'impulsar la indústria. ¶ El Consell directiu del Casal de Catalunya de París ha quedat constituït com segueix: President, Joan Masot; Vicepresident, Gabriel Nogués; Secretari, Joan Soler; Vice-secretari, Francesc Utgé; Tresorer, Manuel Boadella; Comptador, Pere Cabré; Bibliotecari, Amadeu Andreu, i Vocal, Josep Santos. ¶ En un acte d'homenatge a Cervantes, celebrat a la Casa de Cultura i Biblioteca Popular d'Horta, «Arturo Llopis» ha parlat de *Cervantes a Barcelona* i Isidre Solà ha llegit alguns dels elogis de l'autor del *Quixot* dedicats a la Ciutat Comtal i a Catalunya. ¶ Fa molt temps que els industrials de Terrassa van lliurar al Ministeri espanyol d'Educació deu milions de pessetes perquè es destinessin tot seguit a la construcció de la nova Escola Tècnica Superior d'Enginyers Industrials, per a la qual el Municipi havia cedit els terrenys, valorats en sis milions de pessetes. Però els deu milions han dormit a Madrid o han estat destinats a altres coses i ara diuen que l'Estat començarà les obres i que, de mica en mica, invertirà els deu milions i promet destinar-hi, pel seu compte, seixanta milions més. ¶ L'Ajuntament de Sitges ha donat els noms de diversos artistes i escriptors famosos a alguns carrers de la vila: Ramon Casas, Enric Clarassó, Roig i Soler, Emerencià Roig, Joan Miró, Joaquim Sunyer, Miquel Utrillo, Trinitat Catasús i Agustí Ferrer, tots els quals, amb Santiago Rossinyol, han donat fama a Sitges. ¶ Bertil Walstedt, economista suec, representant del Banc Mundial de Reconstrucció, ha estat a Barcelona, ha visitat diverses indústries i ha tingut una entrevista amb els membres de la comissió que va elaborar el Pla de Reorganització de la Indústria Tèxtil: Manuel Bertran, Josep Riba, Manuel Ortínez, Joan Sardà i Fabià Estapé. El Pla de Reorganització ha passat al Consell d'Economia de Madrid després del dictamen d'una ponència especial nomenada per Franco. ¶ A l'Exposició de Belles Arts, celebrada al Palau Nacional de Montjuïc, hi han figurat 627 obres de les 2.600 que es van presentar. Les obres admeses són: 7 d'arquitectura, 330 de pintura, 107 de gravat, 93 d'escultura i 90 de dibuix. ¶ Com homenatge al que fou tenor d'òpera Hipòlit Làzaro i amb motiu d'haver-se-li concedit la Medalla de Plata de la Diputació de Barcelona, s'ha fet una representació única de *Marina* al Teatre Còmic, amb la col·laboració de l'Esbart de Dansaires i una cobla de sardanes. ¶ Frederic Amat ha donat una conferència sobre *Sarrià abans i després de la integració a Barcelona.* ¶ L'Editorial Bagunyà Germans, de Barcelona, ha reprès les edicions infantils catalanes de la Biblioteca Patufet i Biblioteca Gentil, amb 23 títols la primera i 10 la segona. ¶ Ha estat feta la setena edició de les *Poesies* de Francesc Cases i Amigó, amb un pròleg de Ramon Folch i Camarasa, revisades i posades en l'ortografia catalana del dia. ¶ El Club dels Novel·listes, de Barcelona, anuncia *Èrem quatre*, de Lluís Ferran de Pol. El Club porta editats quinze títols dels autors Xavier Benguerel, Noel Clarassó, Jordi Sarsanedes, Josep Ma. Espinàs, Joan Sales, Anton Coolen, Blai Bonet, Aurora Bertra-

na, Kazantzaki, Pierre Boulle. I té en preparació *Els germans Karamàzov*, de Dostoievski. ¶ La col·lecció ideològica *Criterion*, dels caputxins de Sarrià, ha publicat quatre volums d'ençà de la represa de les seves edicions — alguns ja comentats a PONT BLAU —, als vint-i-cinc anys de la mort de Miquel d'Esplugues (1870-1934). 1. *Unitat espiritual d'Europa*, amb col·laboració de J. Crusellas, P. Verleye, J. M. Cases de Muller, Basili de Rubí, Francesc Maspons i Anglasell, J. B. Roca i Caball, Delfí Dalmau, Salvador Espriu, J. L. Urruela, J. Prat Ballester, M. Riera Clavillé, Alvar Maduell, Nolasc d'El Molar, J. P. Massana, Pere Voltes Bou, Guillem de Barcelona i Llorenç d'El Pinell. 2. *Verdaguer*, amb col·laboracions de J. Arús, Octavi Saltor, Isidre Magrinyà, Alvar Maduell, A. Balasch Torrell, J. Torrent Fàbregas, Agustí Esclasans, J. Perenya, Esteve Calzada Alabedra i Basili de Rubí. 3. *La Renaixença, avui*, amb la col·laboració de Miquel Arimany, Maurici Serrahima, Octavi Saltor, Agustí Esclasans, J. M. Garrut, Narcís Bonet, Alvar Maduell i Basili de Rubí. 4. *Maragall*, amb la col·laboració de Marià Manent, J. Oller Rabassa, A. Esclasans, J. Rovira Artigas, Joan Bta. Manyà, Basili de Rubí, J. Sarri, Octavi Saltor, L. Jordà, A. Balasch, J. Zugazagoitia, Jordi de Barcelona, F. Alfonso Orfila, Joaquim Ma. de Nadal i Tomàs Roig i Llop. ¶ La Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvi té un total de 90 biblioteques entre Catalunya i les Illes. Durant l'any passat s'hi van registrar 970.399 lectors. ¶ Josep Mainer, president de l'Obra del Ballet Popular, de Barcelona, ha donat unes quantes dades sobre la sardana. Diu que les cites més antigues són del segle XVI però hi ha qui diu que la van portar a Catalunya els grecs; i que el mot sardana sembla que ve de la Cerdanya. ¶ Pel mes de setembre vinent es celebrarà a Barcelona el Congrés Internacional de Cinematografia. ¶ La nova Escola Tècnica Superior d'Enginyers de Barcelona costarà prop de 47 milions de pessetes. ¶ La Caixa d'Estalvis de Terrassa ha construït una Llar Infantil destinada als fills dels obrers. ¶ Hi ha el propòsit de reunir a la capital de Catalunya les representacions de totes les Barcelones i Barcelonetes que es coneixen al món. ¶ El pintor Joan Vila Cases, autor de la novel·la *Doble blanc*, ha fet una exposició a les Galeries Prisma, de Madrid. ¶ A Barcelona hi ha 223 editorials i 231 llibreries. L'exportació de llibre català als països d'Amèrica ha estat per valor de 550 milions de pessetes en tot l'any 1959. ¶ Barcelona tindrà una Delegació Oficial del Centre d'Estudis de les Comunitats Europees, del qual formen part les altes autoritats dels països associats. ¶ Al carrer de Balmes, 365, cantonada a l'Avinguda del General Mitre, s'ha construït un nou cinema que porta el nom d'*Ateneu*, amb un total de 828 seients. Els arquitectes autors del projecte són Francesc Bassó i Joaquim Gili. ¶ A Olot ha estat restaurada l'església del Tura i es fan gestions per a cobrir les despeses d'un rellotge nou i d'unes pintures murals que hi ha projectades. ¶ Han anat a Empúries el professor anglès Glyn Daniel, catedràtic de Prehistòria de la Universitat de Cambridge, i el professor Marcel Durliat, de la Universitat de Tolosa del Llenguadoc. ¶ A

ESENCIAS
Y MATERIAS PRIMAS,
S. A.

Isabel la Católica, 10

Cable: ESYMAPRISA

Telèfons 36-61-51 i 12-75-94 MEXICO, D. F.

Llenceria
fina

MARIBEL

PASAJE ITURBIDE 18 - TEL. 18-27-95 - MÉXICO, D.

la barriada de Torre Llobeta, de Barcelona, ha estat inaugurat un modern dispensari d'assistència social i medicina preventiva. És el primer que funciona a les terres de l'Estat espanyol. ¶ Xavier Regàs ha donat a conèixer el seu decàleg per a salvar el teatre barceloní: 1. Supressió de l'impost a menors. 2. Concessió de viatges gratuïts a les companyies teatrals. 3. Revisió del nombre de personal de cada espectacle. 4. Tracte especial a les companyies constituïdes en forma cooperativa. 5. Prohibició de dedicar al cinema cap sala de teatre. 6. Prohibició del doblatge de les pel·lícules. 7. Revisió dels drets d'autor. 8. Unificació del criteri de la censura. 9. Aplicació de la censura teatral com es fa a les informacions de premsa i a la ràdio. 10. Augment de les subvencions especials. Tomàs Roig i Llop també hi ha dit la seva a l'Associació Comtal. Aurora Bautista voldria llogar el Teatre de la Comèdia, de Barcelona, per a posar-hi obres de García Lorca. ¶ Els germans Manuel i Josep Maria Rovira-lta (aquest darrer mort no fa gaire), han destinat deu milions de pessetes a la Fundació Maria-Francesca destinada a beneficència i al foment de les ciències, les lletres i les arts. ¶ Ha sortit *La tràgica història dels Reis de Mallorca* (Jaume I, Jaume II, Sanç, Jaume III, Jaume IV, Isabel) per J. E. Martínez Ferrando, director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, amb un pròleg de Joan Pons i Marquès. ¶ La Nova Col·lecció Lletres ha publicat una obra de Maria-Aurèlia Capmany titulada *Traduït de l'americà*. ¶ Els Amics dels Jardins, de Barcelona, han organitzat una conferència a càrrec del doctor Font i Quer sobre el tema *Els catalans i els bolets*, prenent per base un llibre americà que diu que Catalunya és un dels pobles que coneix millor els bolets. ¶ Estan a punt de sortir les memòries del desaparegut autor teatral i director d'escena Adrià Gual. Diuen que és una veritable història de mig segle de teatre català. ¶ Osvald Cardona ha publicat a la Biblioteca Selecta, de Barcelona, el seu assaig titulat *De Verdaguer a Carner*. Aquest assaig va guanyar el Premi Yxart 1959. ¶ L'arquitecte Miquel Passeti ha construït el nou Cinema-Teatre Novetats al lloc de l'antic teatre d'aquest nom, al carrer de Casp, cantonada al Passeig de Gràcia. La sala té una capacitat de 1.800 seients. La superfície total és de 4.000 metres quadrats. ¶ Els Dansaires Manresans han estat especialment invitats a participar als festivals internacionals folklòrics de Sicília. ¶ La Companyia Transmediterrània es proposa augmentar el nombre de vaixells que fan la travessia Barcelona-Palma, ateses les reclamacions dels barcelonins. ¶ Amb motiu del centenari de la fundació de la Federació de Cors de Clavé, ha estat organitzat un viatge a Portugal. Hi han anat uns sis-cents cantaires que representaven totes les masses corals de Catalunya. Els han acompanyat l'Esbart Montserrat i la Cobla Barcelona. El concert de gala s'ha celebrat al Palau de Cristall d'Oporto. ¶ El Premi Oscar Esplà de cent-mil pessetes, l'ha guanyat el compositor alemany Arnold Kempkens. Les mencions honorífiques han estat per al nordamericà Paul Eugene Blass, professor de la Universitat de Princeton, i l'espanyol Arturo Vital. Han participat en el concurs 62 compositors d'onze països. ¶ El primer tren elèctric construït totalment a casa nostra ha inaugurat el trajecte de Barcelona-Móra. ¶ Joan Sellarès i Castells ha donat una conferència a la Fundació Bosch i Cardellach, de Sabadell, sobre el tema *Dels trets humans i de la fesomia moral del poligraf Miquel Carreres*. ¶ Pere Lloberas ha publicat un llibre titulat *La Bisbal en la història i el record*, imprès a Barcelona. ¶ Aurora Díaz-Plaja ha donat a la Col·lecció Popular Barcino (Núm. 184) *Com es forma i com funciona una biblioteca. Biblioteques Populars. Biblioteques particulars*. ¶ El cònsol general anglès a Barcelona, Mr. Bernard C. A. Cook, ha fet una visita a la Casa de València i ha declarat el seu desig que les relacions entre Anglaterra, Catalunya i València s'intensifiquin. ¶ La Biblioteca Raixa, de Palma de Mallorca, porta publicats 44 volums i la Biblioteca *Les Illes d'Or*, també mallorquina, ha arribat al volum 74. Dintre la col·lecció *Clàssics de tots els temps*, s'ha publicat *L'Eneida*, de Virgili, en traducció catalana de Miquel Dolç. ¶ L'Editorial Joventut, de Barcelona, ha reeditat els seus principals llibres infantils en català: *Peter Pan* i *Wendy*, *Rondalles* de Grimm, *Llibre de Fades*, *Sis Joans*, *Bibi*, *Gran viatge de Bibi*, *Contes animats*, *L'illa del tresor*, *Pinotxo*, *Cançoner de Nadal*, *El minyó del cop de puny*, *L'edat d'or*, *La nit de Sant Joan*, *Quatre nois genials*, *L'auca de les bèsties* i *Contes d'ahir i d'avui*. ¶ L'Editorial Hermes ha publicat *Se tiene o no*, d'O. Hurtado.

PONT BLAU

Revista mensual de literatura, arts i informació

Setembre del 1960
Any IX, número 95

Director
VICENÇ RIERA LLORCA

Director artístic
J. M. GIMÉNEZ BOTEY

Gerent
JOAN B. CLIMENT

Administrador
RAMON FABREGAT

Direcció i administració:
Uruguay 40-202
Apartado Postal 7324
Tel. 13-40-80
México 1, D. F.

Autorizada como correspondencia de 2ª clase en la Administración de Correos Nº 1 de México 1, D. F., el 20 de octubre de 1953

NOVETATS

SELECTA UNIVERSAL

Anna Frank. *Diari*. Traducció de R. Folch Camarasa. 2ª edició. 294 pp. $28.00

Julio Verne. *De la Terra a la Lluna*. Versió i notes de Jordi Ribot i Rius. 223 pp. $20.00

EPISODIS DE LA HISTÒRIA

5. Joaquim Camps Arboix. *La reivindicació social dels remences*.
6. Rafael Tasis. *L'Expedició dels Almogàvers*.

Preu: $7.00 als subscriptors

BIBLIOTECA RAIXA

M. de Pedrolo. *L'inspector arribat tard*. (Fet divers). $8.00

COL·LECCIÓ TRAMUNTANA

Esteve Albert. *La vella Andorra vista per Mossèn Cinto*. 60 pp., amb il·lustracions. $20.00

Joan Sallarès. *El joncar* (Sabadell, 1798-1919). 287 pp., tela. $28.00

Subscriviu-vos a les

OBRES COMPLETES DE JOAN MARAGALL

que es publiquen en fascicles al preu de $14.50 c/u

i a la

GEOGRAFIA DE CATALUNYA

Preu per fascicle: $27.75

DIFUSORA DEL LLIBRE. Uruguay 40-202. Tel. 13-40-80. México 1, D. F.

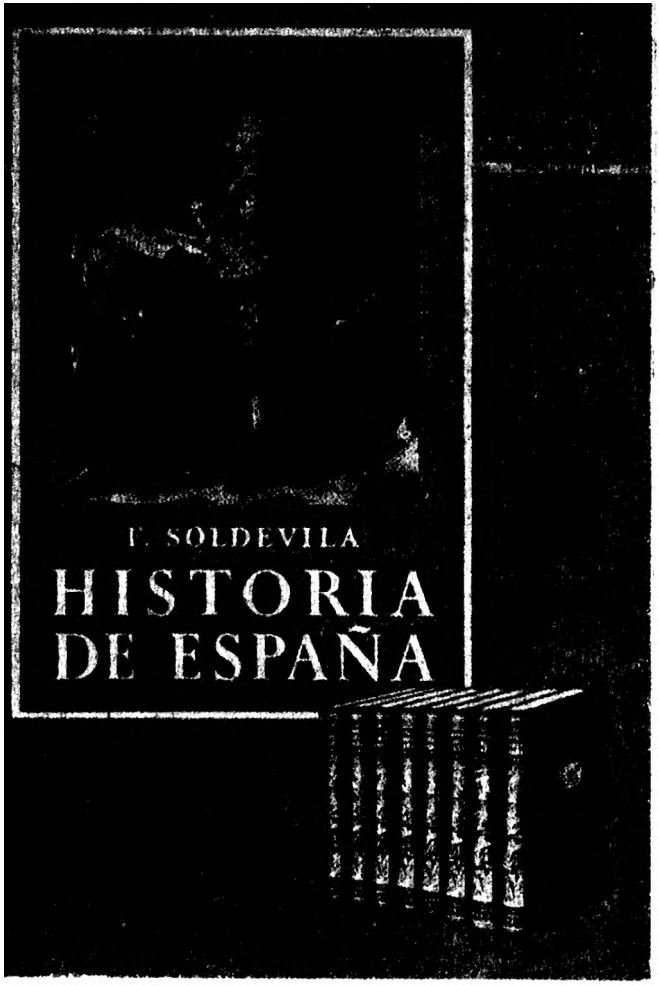

Preu dels 8 volums: $ 1 800.

L'obra pot adquirir-se en deu mensualitats de $ 160.00 cada una i un acompte inicial de $ 200.00.

Per a més detalls:

DIFUSORA DEL LLIBRE. Av. Uruguay 40-202. Tel. 13-40-80. México 1, D. F.